

Nr 262.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av § 28, § 29 mom. 4, §§ 30—32 och § 36 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, till lag om ändrad lydelse av § 23, § 24 mom. 1, §§ 27 och 28, § 29 mom. 1, §§ 30, 31, 35 och 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 samt till lag om ändrad lydelse av § 6 mom. 2, § 10 mom. 1, §§ 11—14, § 15 mom. 1, §§ 16, 17, 20 och 22 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; given Stockholms slott den 12 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

a) lag om ändrad lydelse av § 28, § 29 mom. 4, §§ 30—32 och § 36 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

b) lag om ändrad lydelse av § 23, § 24 mom. 1, §§ 27 och 28, § 29 mom. 1, §§ 30, 31, 35 och 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862; och

c) lag om ändrad lydelse av § 6 mom. 2, § 10 mom. 1, §§ 11—14, § 15 mom. 1, §§ 16, 17, 20 och 22 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städsö välbevågen.

GUSTAF.

Axel Schotte.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 28, § 29 mom. 4, §§ 30—32 och § 36 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 28, § 29 mom. 4, §§ 30—32 och § 36 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 28.

Mom. 1. Kommunalfullmäktiges antal bestämmes i förhållande till folkmängden sålunda, att:

kommun med 2,000 invånare eller därunder utser	16
» » över 2,000 till och med 10,000 invånare utser ...	16—30
» » » 10,000 invånare utser	31—40.

Kommunens vid kommunalstämma röstberättigade invånare bestämman, inom nu stadgad begränsning, det antal kommunalfullmäktige, som bör för kommunen utses.

I samband med val av kommunalfullmäktige utses tillika suppleanter för dem.

Mom. 2. I avseende å valbarhet till kommunalfullmäktig och suppleant samt ursäkt och avsägelse gäller vad i § 13 om ordförande i kommunalstämma stadgat är.

Kommunalfullmäktige och suppleanter väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

§ 29.

Mom. 4. Valet sker med slutna sedlar. Därvid böra begagnas valsedlar av ofärgat, svenskt normalpapper nr 4, med rektangulär form, 17 centimeter långa och 10 centimeter breda samt utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst dubbelt så många som det antal kommunalfullmäktige, valet avser. Av namnen anses så många, från början räknat, som motsvara antalet fullmäktige, avse själva fullmäktigvalet och de övriga allenast valet av suppleanter. Har å valsedeln medelst en linje avskilts ett mindre antal namn, från början räknat, anses dock allenast de sålunda avskilda främsta namnen avse själva fullmäktigvalet.

Ogill är valsedel:

till vilken använts papper, som på grund av dess färg eller beskaffenhet i övrigt företer sådan väsentlig olikhet med det föreskrivna, att olikheten kan iakttagas genom den utskärning, som skall finnas i de, enligt vad här nedan sägs, föreskrivna valkuvert;

vilkens form eller storlek väsentligen avviker från vad i nämnda hänseenden ovan stadgats;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera namn än ovan är medgivet, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga. Valsedel, som lyder å färre namn än det antal fullmäktige, valet avser, vare ändock giltig.

Finns i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

§ 30.

Mom. 1. För rösternas sammanräknande skola valsedlarna ordnas i grupper.

Valsedlar utan partibeteckning utgöra tillsammans en grupp (den fria gruppen). Valsedlar med partibeteckning ordnas så, att sedlar med samma beteckning bilda en grupp (partigrupp).

Inom varje grupp skall, till den utsträckning som för utseendet av stadgat antal fullmäktige är nödig, genom särskilda sammanräkningar bestämmas ordning mellan de namn å gruppens valsedlar, vilka, enligt vad i § 29 mom. 4 sägs, avse själva fullmäktigvalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

1:o) Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel med hela det röstvärde, som finnes å sedeln antecknat. Det namn, som fått högsta rösttalet, bliver det första i ordningen.

2:o) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel med hela sitt röstvärde, där icke något av de namn å sedeln, vilka avse själva fullmäktigvalet, erhållit rum i ordningen. Annan valsedel gäller med hälften av sitt röstvärde, där ett av dessa namn erhållit rum i ordningen; med en tredjedel av röstvärdet, där två av dessa namn uppförts i ordningen; med en fjärdedel, där tre av dessa namn uppförts i ordningen; och så vidare efter samma grund. För varje gång kommer det namn närmast i ordningen, som erhållit högsta rösttalet.

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga valsedlar, vilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än hälften av alla till gruppen hörande valsedlars hela sammanlagda röstvärde (gruppens rösttal), samma första namn, bliver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första namn och vilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än två tredjedelar av gruppens rösttal, jämväl samma andra namn, bliver detta namn det andra i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första och samma andra namn och vilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än tre fjärdedelar av gruppens rösttal, jämväl samma tredje namn, bliver detta namn det tredje i ordningen; och så vidare efter samma grunder.

2:o) I den mån ordningen inom gruppen icke kan genom sammanräkningar enligt nyss angivna grunder bestämmas, skall vad här ovan är i fråga om den fria gruppen stadgat äga motsvarande tillämpning.

Mom. 2. De platser, som äro att besätta, fördelas mellan de olika grupperna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas den grupp, vilken för varje gång uppvisar det största av nedan angivna jämförelsetal. Plats, som blivit en grupp tilldelad, besättes genast så, att gruppens första plats tillerkännes den, vars namn är det första i ordningen inom gruppen, gruppens andra plats den, som bär andra namnet i ordningen, gruppens tredje plats den, som bär tredje namnet i ordningen, och så vidare efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från en eller flera andra grupper.

För den fria gruppen är jämförelsetalet det högsta rösttalet vid den enligt mom. 1 företagna första sammanräkningen inom gruppen, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad; därefter högsta rösttalet vid andra sammanräkningen, så länge gruppen erhållit allenast en plats; och så vidare i fortsatt följd.

För partigrupp är jämförelsetalet lika med gruppens rösttal, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jämförelsetalet för varje gång så, att gruppens rösttal delas med det tal, som motsvarar antalet av de gruppen tilldelade platser, ökat med 1. Har samma person erhållit platser från två grupper (partigrupper eller partigrupp och den fria gruppen), skall dock, vid beräkning av det antal platser, som utdelats, vardera platsen anses blott såsom en halv plats; har någon erhållit platser från tre grupper, anses varje sådan plats såsom en tredjedels plats; och så vidare efter samma grund.

Har en grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvara antalet av de namn å gruppens valsedlar, vilka, enligt vad i § 29 mom. 4 sägs, avse själva fullmäktigvalet, varde den från vidare jämförelse utesluten.

§ 31.

Sedan valet av kommunalfullmäktige blivit avslutat, förrättas val av suppleanter sålunda:

För varje partigrupp skola genom särskilda sammanräkningar utses suppleanter till antal, motsvarande det antal fullmäktige, vilka tilldelats plats från gruppen; och skola ifråga om dessa sammanräkningar de i § 30 mom. 1 i fråga om partigrupp givna bestämmelser lända till motsvarande tillämpning, med iakttagande av att de till ordinarie fullmäktige valdas namn betraktas som obefintliga, att valsedels röstvärde icke skall anses minskat på den grund att något namn å sedeln tilldelats plats vid själva fullmäktigvalet, samt att vad där sägs om namn å sedeln, vilka avse själva fullmäktigvalet, skall gälla om alla namn å sedeln.

För varje fullmäktig, som erhållit plats från den fria gruppen, skola för utseende av suppleanter företagas två särskilda sammanräkningar. Dessa skola ske i den ordning, vari fullmäktige blivit valda. Vid varje ny sammanräkning tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga fullmäktigens namn för själva fullmäktigvalet. Valsedel beräknas äga sitt ursprungliga röstvärde, och detta skall vid varje ny sammanräkning tillgodoräknas den av de förut från gruppen ej utsedda, vilkens namn står främst å sedeln. Den, som erhållit högsta rösttalet, är vald till suppleant.

Vid valtillfället skall bestämmas den ordning, i vilken suppleanter skola i fullmäktigs ställe inkallas. Härvid iakttages, beträffande fullmäktig, vald från partigrupp, att endast suppleant, utsedd från samma grupp, må inkallas samt, beträffande fullmäktig, vald från den fria gruppen, att i hans ställe må inkallas endast suppleant, som utsetts genom någon av de för fullmäktigen företagna sammanräkningarna. I övrigt tillkommer företråde suppleant, som blivit tidigare vald.

§ 32.

Mom. 1. Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

Mom. 2. Hava vid valet kommunalfullmäktige icke blivit till föreskrivet antal utsedda, skall, för utseende av felande antal fullmäktige jämte suppleanter, nytt val ofördröjligen anställas.

Äro kommunalfullmäktige valda till vederbörligt antal men ej lika många suppleanter, skall vid valet bero.

Mom. 3. Avgår kommunalfullmäktig under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, skall Konungens befallningshavande, sedan anmälan däröm gjorts, till ordinarie fullmäktig inkalla den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

§ 36.

Mom. 2. Inträffar för kommunalfullmäktig sådant hinder, att han ej kan vid ett eller flera sammanträden sig inställa, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta kommunalfullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring inkallar den suppleant, vilken enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

Kommunalfullmäktige må ej ärende företaga eller däri besluta, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes. Är till följd av stadgandena i § 17 samt mom. 4 här nedan tillstädesvarande fullmäktig hindrad att deltaga i handläggning av visst ärende, må den omständighet, att antalet av de övriga tillstädesvarande icke överstiger hälften av fullmäktiges hela antal, ej utgöra hinder för ärendets företagande.

Ordförande, ledamot eller till tjänstgöring kallad suppleant, som utan anmält, av fullmäktige godkänt förhinder från sammankomst sig avhåller,

skall böta till kommunens kassa två riksdaler riksmünt och dubbelt så mycket, om sammanträdet måste, i anseende till de närvarandes fåtalighet, inställas eller upplösas.

Vad i § 32 mom. 3 och § 36 mom. 2 enligt deras nya lydelse är stadgat skall gälla först från och med den 1 januari 1919.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 23, § 24 mom. 1, §§ 27 och 28, § 29 mom. 1, §§ 30, 31, 35 och 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 23, § 24 mom. 1, §§ 27 och 28, § 29 mom. 1, §§ 30, 31, 35 och 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 23.

Stadsfullmäktige väljas ibland kommunens röstberättigade medlemmar enligt den röstgrund, som i denna förordning är stadgad. Där valen ske samfällt, verkställas de vid allmän rådstuga. Är staden indelad i valkretsar, verkställas valen å dagar, som magistraten särskilt för varje valkrets utsätter, samt enligt ordning i övrigt, som magistraten äger bestämma.

I samband med val av stadsfullmäktige utses tillika suppleanter för dem.

§ 24.

Mom. 1. Valet sker med slutna sedlar. Därvid böra begagnas valsedlar av ofärgat, svenskt normalpapper nr 4, med rektangulär form, 17 centimeter långa och 10 centimeter breda samt utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst dubbelt så många som det antal stadsfullmäktige valet avser. Av namnen anses så många, från början räknat, som motsvara antalet fullmäktige, avse själva fullmäktigvalet och de övriga allenast valet av suppleanter. Har å valsedeln medelst en linje

avskilts ett mindre antal namn, från början räknat, anses dock allenast de sålunda avskilda främsta namnen avse själva fullmäktigvalet.

Ogill är valsedel:

till vilken använts papper, som på grund av dess färg eller beskaffenhet i övrigt förete sådan väsentlig olikhet med det föreskrivna, att olikheten kan iakttagas genom den utskärning, som skall finnas i de, enligt vad här nedan sägs, föreskrivna valkuvert;

vilkens form eller storlek väsentligen avviker från vad i nämnda hänseende ovan stadgats;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera namn än ovan är medgivet, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga. Valsedel, som lyder å färre namn än det antal fullmäktige, valet avser, vare ändock giltig.

Finns i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

§ 27.

Sedan valet av stadsfullmäktige blivit avslutat, förrättas val av suppleanter sålunda:

För varje partigrupp skola genom särskilda sammanräkningar utses suppleanter till antal, motsvarande det antal fullmäktige, vilka tilldelats plats från gruppen; och skola ifråga om dessa sammanräkningar de i § 25 i fråga om partigrupp givna bestämmelser lända till motsvarande tillämpning, med iakttagande av att de till ordinarie fullmäktige valdas namn betraktas som obefintliga, att valsedels röstvärde icke skall anses minskat på den grund att något namn å sedeln tilldelats plats vid själva fullmäktigvalet, samt att vad där sägs om namn å sedeln, vilka avse själva fullmäktigvalet, skall gälla om alla namn å sedeln.

För varje fullmäktig, som erhållit plats från den fria gruppen, skola för utseende av suppleanter företagas två särskilda sammanräkningar. Dessa skola ske i den ordning, vari fullmäktige blivit valda. Vid varje ny sammanräkning tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga fullmäktigens namn för själva fullmäktigvalet. Valsedel beräknas äga sitt ursprungliga röstvärde, och detta skall vid varje ny sammanräkning

tillgodoräknas den av de förut från gruppen ej utsedda, vilkens namn står främst å sedeln. Den, som erhållit högsta rösttalet, är vald till suppleant.

Vid valtillfället skall bestämmas den ordning, i vilken suppleanter skola i fullmäktigs ställe inkallas. Härvid iakttages, beträffande fullmäktig, vald från partigrupp, att endast suppleant, utsedd från samma grupp, må inkallas samt, beträffande fullmäktig, vald från den fria gruppen, att i hans ställe må inkallas endast suppleant, som utsetts genom någon av de för fullmäktigen företagna sammanräkningarna. I övrigt tillkommer företräde suppleant, som blivit tidigare vald.

§ 28.

Mom. 1. Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

Mom. 2. Hava stadsfullmäktige icke blivit till föreskrivet antal valda, skall, för utseende av felande antal fullmäktige jämte suppleanter, nytt val ofördröjligen anställas.

Äro stadsfullmäktige valda till vederbörligt antal men ej lika många suppleanter, skall vid valet bero.

Mom. 3. Vid avfattande av protokoll över stadsfullmäktigval bör till ledning tjäna formulär, som av Kungl. Maj:t fastställles.

Mom. 4. Avgår stadsfullmäktig under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, skall magistraten, sedan anmälan därom gjorts, till ordinarie fullmäktig inkalla den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

§ 29.

Mom. 1. Stadsfullmäktig kan ej den vara, som icke uppnått tjugufem års ålder, ej heller:

- a) den som icke råder över sig och sitt gods;
- b) den som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmåles, eller den som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd;
- c) den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

Gift kvinna, som är röstberättigad, vare ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, obehörig att utöva uppdrag, varom nu är fråga.

För valbarhet till suppleant erfordras samma egenskaper som för valbarhet till stadsfullmäktig.

---

§ 30.

Den, som blivit till stadsfullmäktig eller suppleant vald, må kunna uppdraget sig avsäga, om han icke är i staden eller inom dess område boende; om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att uppdraget fullgöra; om han, efter de fyra sistförflutna årens tjänstgöring såsom stadsfullmäktig, är i ordning att därifrån avgå; om han uppnått 60 års ålder, eller eljest uppgiver förhinder, som av flertalet bland övriga fullmäktige godkännes.

Väljes kvinna till stadsfullmäktig, äger hon när som helst avsäga sig uppdraget.

§ 31.

Stadsfullmäktige och suppleanter väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

§ 35.

Kallelse till sammanträde skall av ordföranden skriftligen utfärdas och senast tre dagar förut en var fullmäktig delgivas. Kallelse bör, såvitt möjligt är, upptaga de ärenden, som till överläggning skola förekomma.

Åtta dagar före sammanträdet eller, där saken ej tål sådant uppskov, minst tre dagar förut bör tillkännagivande om sammanträdet, med uppgift å de ärenden, som därvid skola förekomma, införas i den eller de tidningar, där enligt vad i § 15 sägs, kallelse till allmän rådstuga skall införas.

Magistraten skall särskilt skriftligen om sammanträdet underrättas.

§ 40.

Inträffar för stadsfullmäktig sådant hinder, att han ej kan vid ett eller flera sammanträden sig inställa, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta stadsfullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring

inkallar den suppleant, vilken enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

Stadsfullmäktige må ej ärende företaga eller däri besluta, där icke minst två tredjedelar av ledamöternas hela antal äro tillstädes. Är till följd av stadgandet i § 33 tillstädesvarande ledamot hindrad att deltaga i handläggning av visst ärende, må den omständighet, att antalet av de övriga tillstädesvarande icke uppgår till två tredjedelar av ledamöternas hela antal, ej utgöra hinder för ärendets företagande.

Ordförande, ledamot eller till tjänstgöring kallad suppleant, som utan anmält, av fullmäktige godkänt förhinder från sammankomst sig avhåller, skall böta till stadens kassa två riksdaler riksmünt och dubbelt så mycket, om sammanträdet måste i anseende till de närvarandes fåtalighet, inställas eller upplösas.

Vad i §§ 35 och 40 enligt deras nya lydelse är stadgat skall gälla först från och med den 1 januari 1919.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 6 mom. 2, § 10 mom. 1, §§ 11—14, § 15 mom. 1, §§ 16, 17, 20 och 22 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Härigenom förordnas, att § 6 mom. 2, § 10 mom. 1, §§ 11—14, § 15 mom. 1, §§ 16, 17, 20 och 22 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 6.

Mom. 2. Valet av stadsfullmäktige verkställes av de valberättigade inför magistraten i mars månad vartannat år å dagar, vilka magistraten särskilt för varje valkrets utsätter, samt enligt ordning i övrigt, som magistraten äger bestämma.

I samband med valet av stadsfullmäktige utses tillika suppleanter för dem.

En var valberättigad anses tillhöra den valkrets, där han är mantalsskriven, och må ej inom annan valkrets rösträtt utöva.

Medlem av kommunen, som icke är inom densamma mantalsskriven, tillhör den valkrets, inom vilken han äger fast egendom eller är för inkomst av kapital eller arbete till allmän bevillning uppförd. Äger han inom flera valkretsar fast egendom, eller är han inom flera valkretsar skyldig att erlägga bevillning för sådan inkomst, må vid mantalsskrivningen av honom själv bestämmas, vilken ibland dessa han för sin person önskar tillhöra.

Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

Ordningen för valkretsarnas sammankallande ombytes dem emellan så, att varje valkrets får i sin tur börja valet.

§ 10.

Mom. 1. Valet sker med slutna sedlar. Därvid böra begagnas valsedlar av ofärgat, svenskt normalpapper nr 4, med rektangulär form, 17 centimeter långa och 10 centimeter breda samt utan kännetecken.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 233 häft. (Nr 261—262.) 7

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst dubbelt så många som det antal stadsfullmäktige, valet avser. Av namnen anses så många, från början räknat, som motsvara antalet fullmäktige, avse själva fullmäktigvalet och de övriga allenast valet av suppleanter. Har å valsedeln medelst en linje avskilts ett mindre antal namn, från början räknat, anses dock allenast de sålunda avskilda främsta namnen avse själva fullmäktigvalet.

Ogill är valsedel:

till vilken använts papper, som på grund av dess färg eller beskaffenhet i övrigt företer sådan väsentlig olikhet med det föreskrivna, att olikheten kan iakttagas genom den utskärning, som skall finnas i de, enligt vad här nedan sägs, föreskrivna valkuvert;

vilkens form eller storlek väsentligen avviker från vad i nämnda hänseende ovan stadgats;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera namn än ovan är medgivet, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga. Valsedel, som lyder å färre namn än det antal fullmäktige, valet avser, vare ändock giltig.

Finns i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

§ 11.

Mom. 1. För rösternas sammanräknande skola valsedlarna ordnas i grupper.

Valsedlar utan partibeteckning utgöra tillsammans en grupp (den fria gruppen). Valsedlar med partibeteckning ordnas så, att sedlar med samma beteckning bilda en grupp (partigrupp).

Inom varje grupp skall, till den utsträckning som för utseendet av stadgat antal fullmäktige är nödig, genom särskilda sammanräkningar bestämmas ordning mellan de namn å gruppens valsedlar, vilka, enligt vad i § 10 sägs, avse själva fullmäktigvalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

1:o) Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel med hela det röstvärde, som finnes å sedeln antecknat. Det namn, som fått högsta rösttalet, bliver det första i ordningen.

2:o) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel med hela sitt röstvärde, där icke något av de namn å sedeln, vilka avse själva fullmäktigvalet, erhållit rum i ordningen. Annan valsedel gäller med hälften av sitt röstvärde, där ett av dessa namn erhållit rum i ordningen; med en tredjedel av röstvärdet, där två av dessa namn uppförts i ordningen; med en fjärdedel, där tre av dessa namn uppförts i ordningen; och så vidare efter samma grund. För varje gång kommer det namn närmast i ordningen, som erhållit högsta rösttalet.

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga valsedlar, vilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än hälften av alla till gruppen hörande valsedlars hela sammanlagda röstvärde (gruppens rösttal), samma första namn, bliver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första namn och vilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än två tredjedelar av gruppens rösttal, jämväl samma andra namn, bliver detta namn det andra i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första och samma andra namn och vilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än tre fjärdedelar av gruppens rösttal, jämväl samma tredje namn, bliver detta namn det tredje i ordningen; och så vidare efter samma grunder.

2:o) I den mån ordningen inom gruppen icke kan genom sammanräkningar enligt nyss angivna grunder bestämmas, skall vad här ovan är i fråga om den fria gruppen stadgat äga motsvarande tillämpning.

Mom. 2. De platser, som äro att besätta, fördelas mellan de olika grupperna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas den grupp, vilken för varje gång uppvisar det största av nedan angivna jämförelsetal. Plats, som blivit en grupp tilldelad, besättes genast så, att gruppens första plats tillerkännes den, vars namn är det första i ordningen inom gruppen, gruppens andra plats den, som bär andra namnet i ordningen, gruppens tredje plats den, som bär tredje namnet i ordningen, och så vidare efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från en eller flera andra grupper.

För den fria gruppen är jämförelsetalet det högsta rösttalet vid den enligt mom. 1 företagna första sammanräkningen inom gruppen, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad; därefter högsta rösttalet vid andra sammanräkningen, så länge gruppen erhållit allenast en plats; och så vidare i fortsatt följd.

För partigrupp är jämförelsetalet lika med gruppens rösttal, så

länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jämförelsetalet för varje gång så, att gruppens rösttal delas med det tal, som motsvarar antalet av de gruppen tilldelade platser, ökat med 1. Har samma person erhållit platser från två grupper (parti-grupper eller partigrupp och den fria gruppen), skall dock, vid beräkning av det antal platser som utdelats, vardera platsen anses blott såsom en halv plats; har någon erhållit platser från tre grupper, anses varje sådan plats såsom en tredjedels plats; och så vidare efter samma grund.

Har en grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar antalet av de namn å gruppens valsedlar, vilka, enligt vad i § 10 sägs, avse själva fullmäktigvalet, varde den från vidare jämförelse utesluten.

§ 12.

Sedan valet av stadsfullmäktige blivit avslutat, förrättas val av suppleanter sålunda:

För varje partigrupp skola genom särskilda sammanräkningar utses suppleanter till antal, motsvarande det antal fullmäktige, vilka tilldelats plats från gruppen; och skola i fråga om dessa sammanräkningar de i § 11 mom. 1 i fråga om partigrupp givna bestämmelser lända till motsvarande tillämpning, med iakttagande av att de till ordinarie fullmäktige valdas namn betraktas som obefintliga, att valsedels röstvärde icke skall anses minskat på den grund att något namn å sedeln tilldelats plats vid själva fullmäktigvalet, samt att vad där sägs om namn å sedeln, vilka avse själva fullmäktigvalet, skall gälla om alla namn å sedeln.

För varje fullmäktig, som erhållit plats från den fria gruppen, skola för utseende av suppleanter företagas två särskilda sammanräkningar. Dessa skola ske i den ordning, vari fullmäktige blivit valda. Vid varje ny sammanräkning tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga fullmäktigens namn för själva fullmäktigvalet. Valsedel beräknas äga sitt ursprungliga röstvärde, och detta skall vid varje ny sammanräkning tillgodoräknas den av de förut från gruppen ej utsedda, vilkens namn står främst å sedeln. Den, som erhållit högsta rösttalet, är vald till suppleant.

Vid valtillfället skall bestämmas den ordning, i vilken suppleanter skola i fullmäktigs ställe inkallas. Härvid iakttages, beträffande fullmäktig, vald från partigrupp, att endast suppleant, utsedd från samma grupp, må inkallas samt, beträffande fullmäktig, vald från den fria gruppen, att i hans ställe må inkallas endast suppleant, som utsetts genom

någon av de för fullmäktigen företagna sammanräkningarna. I övrigt tillkommer företråde suppleant, som blivit tidigare vald.

§ 13.

Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

Vid avfattande av protokoll över valet bör till ledning tjäna formulär, som av Kungl. Maj:t fastställles.

§ 14.

Mom. 1. Hava vid valet stadsfullmäktige icke blivit till föreskrivet antal utsedda, skall, för utseende av felande antal fullmäktige jämte suppleanter, nytt val ofördröjligen anställas.

Äro stadsfullmäktige valda till vederbörligt antal men ej lika många suppleanter, skall vid valet bero.

Mom. 2. Avgår stadsfullmäktig under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, skall magistraten, sedan anmälan därom gjorts, till ordinarie fullmäktig inkalla den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

§ 15.

Mom. 1. Stadsfullmäktig kan ej den vara, som icke uppnått tjugufem års ålder, ej heller:

a) den som icke råder över sig och sitt gods;

b) den som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller den som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd;

c) den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

Gift kvinna, som är röstberättigad, vare ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, obehörig att utöva uppdrag, varom nu är fråga.

För valbarhet till suppleant erfordras samma egenskaper som för valbarhet till stadsfullmäktig.

---

§ 16.

Den, som blivit till fullmäktig eller suppleant vald, må kunna uppdraget sig avsäga, om han icke är i staden eller inom dess område boende; om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att uppdraget fullgöra; om han har uppnått sextio års ålder, tillförene i fyra år eller längre tid såsom stadsfullmäktig tjänstgjort eller eljest förmår visa hinder, som av flertalet ibland övriga fullmäktige godkännes.

Kvinna, som blivit till stadsfullmäktig vald, äger när som helst avsäga sig uppdraget.

§ 17.

Stadsfullmäktig och suppleant väljas för fyra år. Vartannat år utses hälften av hela antalet fullmäktige; och skall inom varje valkrets utses hälften av det för kretsen bestämda antalet eller, om detta icke är jämnt, ena gången det antal, som är närmast högre än hälften, och andra gången det, som är närmast lägre än hälften, efter vad magistraten härom bestämmer.

§ 20.

Kallelse till sammanträde skall genom ordförandens försorg skriftligen utfärdas och senast tre dagar förut, så vitt möjligt är, en var fullmäktig delgivnas. Åtta dagar före sammanträdet eller, där saken ej tål sådant uppskov, minst tre dagar förut bör ock tillkännagivande därom med uppgift å ärenden, som skola förekomma, införas i den tidning, varuti överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

Skriftlig underrättelse om sammanträdet skall senast dagen förut meddelas överståthållarämbetet.

§ 22.

Inträffar för stadsfullmäktig sådant hinder, att han ej kan vid ett eller flera sammanträden sig inställa, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta stadsfullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring inkallar den suppleant, vilken enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

Stadsfullmäktige må ej ärende företaga eller däri besluta, där icke minst hälften av dem äro tillstädes.

Stadsfullmäktig eller till tjänstgöring kallad suppleant, vilken utan anmält förfall, som av fullmäktige godkännes, ifrån sammanträde sig avhåller, skall böta till stadens kassa två kronor samt dubbelt så mycket, om sammanträdet måste i anseende till de närvarandes fåtalighet inställas eller upplösas.

Vad i § 14 mom. 2 samt §§ 20 och 22 enligt deras nya lydelse är stadgat skall gälla först från och med den 1 april 1921; dock att, därest stadsfullmäktig, som utsetts vid val i mars 1919 avgår före nämnda dag, om inkallande av ordinarie fullmäktig i hans ställe skall gälla vad i § 14 mom. 2 enligt nya lydelsen är bestämt.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 12 april 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden PETERSSON,
                   SCHOTTE,
                   PETRÉN,
                   NILSON,
                   LÖFGREN,
                   friherre PALMSTIERNA,
                   RYDÉN,
                   UNDÉN,
                   THORSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Schotte anförde:

Riksdagens
 skrivelse
 18/8 1913.

Med anledning av en vid 1913 års riksdag inom andra kammaren, väckt motion har riksdagen i skrivelse den 13 mars 1913, nr 24, anhållit, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av gällande bestämmelser i förordningarna om kommunalstyrelse i stad och kommunalstyrelse i Stockholm, att vid val av stadsfullmäktige skulle utses suppleanter att inträda såväl vid ordinarie ledamots avgång som vid inträffande förfall.

Till stöd för denna sin anhållan anför riksdagen i skrivelsen följande:

»Vid innevarande års riksdag har enskild motionär hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändrade bestämmelser i förordningen om kommunalstyrelse i stad, att vid val av

stadsfullmäktige måtte utses suppleanter i samma omfattning och efter samma grunder som vid val av suppleanter i landsting.

Den av motionären föreslagna reformen innebär en viktig förändring i själva principen för suppleants inträdande i stället för ordinarie ledamot av stadsfullmäktige.

Såsom motionären framhållit, inträder enligt gällande bestämmelser suppleant i ordinarie ledamots ställe endast i det fall, att denne frånträder sin befattning före utgången av den tid, för vilken han valts. Samma metod tillämpas sålunda i detta fall, som gäller beträffande suppleanter för riksdagsmän. Motionärens förslag åter åsyftar, att suppleant jämväl vid tillfälligt förfall för ordinarie ledamot skall inträda i dennes ställe för den tid förfallet varar, utan att den ordinarie ledamoten avgår från sin befattning. Denna princip har kommit till tillämpning i gällande förordning om landsting. I den händelse landstingsman anmält förfall, inkallas nämligen en suppleant att tjänstgöra under det möte, för vilket den ordinarie ledamoten förklarar sig förhindrad, men denne kvarstår dock såsom landstingsman intill utgången av den tid, för vilken han valts.

Det torde utan tvivel hava funnits skäl, som förklara, att i ifrågavarande avseende en enhetlig princip ej genomförts i kommunallagarna. Men de av motionären framhållna olägenheterna med gällande bestämmelser om suppleanter för stadsfullmäktige synas riksdagen ej kunna förnekas. Särskilt har riksdagen härvid fäst sin uppmärksamhet vid, hurusom det av motionären påpekade förhållandet, att i händelse av förhinder för en stadsfullmäktig hans plats måste stå tom, kan leda till ett annat resultat vid val eller besluts fattande än om den meningsgrupp, den frånvarande tillhör, varit fulltaligt representerad. Härvid lämnas tydligen ett spelrum åt slumpen, som kan inverka störande på kontinuiteten i stadsfullmäktiges arbete. I de fall, då en stadsfullmäktig t. ex. till följd av riksdagsarbete eller annat offentligt uppdrag för längre tid är förhindrad att deltaga i stadsfullmäktiges sammanträden, framträda bristerna hos det nuvarande systemet med särskild skärpa och kunna även, såsom motionären framhållit, tvinga en ledamot att avgå, varigenom stadsfullmäktige kunna förlora en intresserad och dugande kraft. Då stadsfullmäktige i vissa städer hava att utse riksdagsmän i första kammaren, skulle det till och med vara tänkbart, att berörda missförhållanden kunde komma att direkt inverka på denna kammars sammansättning.

Förutom det, att den av motionären föreslagna reformen skulle avhjälpa nämnda brister hos gällande system, synes det riksdagen, att därigenom även i övrigt skulle vinnas beaktansvärda fördelar, såsom också i motionen framhållits. Särskilt vill riksdagen påpeka värdet av, att, i de fall då av en eller annan anledning stadsfullmäktig avgår, personer finnas att tillgå, som redan förvärvat erfarenhet i det kommunala arbetet.

I betraktande av de olägenheter, med vilka nuvarande system är behäftat, och de fördelar, som skulle vinnas genom den föreslagna reformen, anser sig riksdagen sålunda böra i princip godkänna motionärens förslag.

Riksdagen har jämväl tagit i övervägande frågan om den tid, för vilken suppleant bör inkallas i ordinarie stadfullmäktigs ställe, och har riksdagen stannat vid att tänka sig ett sammanträde såsom lämpligt tidsenhet. Enligt landstingsförordningens bestämmelser inträder suppleant för ett helt landstingsmöte, men den naturliga enhet, detta bildar, har beträffande stadsfullmäktige ingen annan motsvarighet än sammanträdet. Motionären har antytt lämpligheten av, att suppleant skulle kunna inkallas vid behandling av en viss fråga, vari han

kunde äga större erfarenhet eller sakkunskap än en ordinarie ledamot. Oavsett de svårigheter, varmed detta skulle vara förenat, synes det riksdagen jämväl innebära en icke tillräddlig avvikelse från principen om, att förfall för ordinarie ledamot bör vara grunden för suppleants inträdande i tjänstgöring.

Beträffande själva inkallandet av suppleant, har motionären ej ingått på denna fråga, men synes det riksdagen, att detta ej bör tillkomma den ledamot, i vilkens ställe suppleanten skulle inträda, utan åligga stadsfullmäktiges ordförande, vilket åter nödvändiggör, att förfallet för honom anmäles.

Vad angår sättet för utseende av suppleanter, synes det riksdagen självfallet, att den proportionella valmetoden härvid bör bibehållas, helst som det torde vara mest lämpligt att såsom nu utse ordinarie ledamöter och suppleanter genom samma val. Men att i likhet med motionären söka förebilden i gällande lagstadgande om val av suppleanter för landstingsmän synes riksdagen mindre välbetänkt. Riksdagen erinrar därom, att då 1911 års riksdag anhöll, att Eders Kungl. Maj:t måtte inkomma med förslag till avhjälpande av bristerna i nu tillämpade proportionella valmetod, riksdagen särskilt framhöll, hurusom bestämmelserna om val av suppleanter för landstingsmän vore i behov av ändring. Och därjämte vill riksdagen påpeka, hurusom enligt förordningen om landsting en suppleant från en viss meningsgrupp kan komma att inträda i stället för en landstingsman, tillhörig en annan grupp, en princip, som, tillämpad på stadsfullmäktige, skulle kunna medföra olägenheter av samma slag som de, mot vilka den av motionären föreslagna reformen är riktad. Den redan nu gällande regeln, att efterträdare efter stadsfullmäktig, som avgått före den för honom bestämda tjänstgöringstidens slut, skall tillhöra samma meningsgrupp, som den avgångne, synes riksdagen vara ett uttryck för den princip, som jämväl i ifrågasvarande avseende bör följas. Och av motionärens motivering framgår, att även han delar denna uppfattning.

Vad i övrigt angår sättet för utseende av suppleanter och de grunder, som därvid böra komma till tillämpning, synes det riksdagen, att denna fråga lämpligen bör överlämnas åt Eders Kungl. Maj:ts prövning.

Beträffande slutligen det antal suppleanter, som bör utses, har riksdagen tagit i övervägande lämpligheten av, att för varje meningsgrupp funnes lika många suppleanter som ordinarie ledamöter, men finner utskottet, att jämväl denna fråga bör överlämnas åt Eders Kungl. Maj:t till närmare utredning.

Då vad som ovan anförts gäller lika väl för Stockholm som för övriga städer, där stadsfullmäktige finnas, synes det riksdagen av behovet påkallat, att den ifrågasatta reformen utsträcker att omfatta jämväl förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.»

Infördade
yttranden.

Genom nådig remiss hava överståthållarämbetet och länsstyrelserna anbefallts att, sedan vederbörande stadsfullmäktige lämnats tillfälle yttra sig, avgiva utlåtande i anledning av riksdagens förevarande framställning.

Med överlämnande av stadsfullmäktiges i Stockholm yttrande i ärendet har överståthållarämbetet såsom eget utlåtande åberopat de synpunkter, som framhållits i det av stadsfullmäktiges beredningsutskott i ämnet avgivna utlåtande, däri anförts följande:

»Vid prövning av de skäl, som riksdagen i sin skrivelse åberopat till stöd för den ifrågasvarande ändringen i bland annat Stockholms kommunalförordning,

har utskottet funnit desamma, särskilt vad Stockholm angår, icke vara av den betydelse, som uti skrivelsen gjorts gällande.

Såsom det viktigaste skälet för reformen i fråga har framhållits, att det förhållandet, att i händelse av förhinder för en stadsfullmäktig hans plats måste stå tom, kunde leda till ett annat resultat vid val eller besluts fattande än om den meningsgrupp, den frånvarande tillhörde, varit fulltaligt representerad, varvid tydligen ett spelrum lämnades åt slumpen, som kunde inverka störande på kontinuiteten i stadsfullmäktiges arbete.

Vidkommande frågan i allmänhet vill utskottet för sin del betona, att enligt vunnit erfarenhet åtminstone inom Stockholms stadsfullmäktige det stora flertalet ärenden avgöras oberoende av de inom fullmäktige representerade politiska riktlinjerna. Att så är fallet synes även vara naturligt med hänsyn till arten av de ärenden, som äro föremål för stadsfullmäktiges behandling. Under sådant förhållande skulle det ofta nog kunna förekomma, att en suppleant uti en föreliggande fråga är av en annan mening än den ordinarie ledamot, i vilkens ställe han inträtt. Slumpen kan sålunda, även med inträdande av suppleant för förhindrad ledamot, spela samma roll som förut, i det att ett ärendes avgörande fortfarande kan bliva beroende av ledamots förfall. Det kan till och med ifrågasättas, om ej kontinuiteten i stadsfullmäktiges arbete i högre grad riskeras genom inträdande på föreslaget sätt av suppleanter — hos vilka bör förutsättas mindre erfarenhet i ärendenas behandling än hos resp. ordinarie ledamöter — än om, såsom nu är fallet, den frånvarandes plats får stå tom.

Det kan visserligen vid en del val inträffa, att förhinder för stadsfullmäktig kan vara anledning till ett annat valresultat, än om stadsfullmäktige varit fulltaliga. Så torde emellertid inträffa endast i sällsynta undantagsfall, och vill utskottet därjämte betona, att en annan utväg för tillgodoseendet i nu nämnda hänseende av riksdagens önskemål kan tagas under övervägande, nämligen den, att vid val inom stadsfullmäktige röstning med fullmakt blir tillåten.

Härtill kommer emellertid för Stockholms vidkommande särskild anledning, varför ifrågavarande ändring i kommunalförordningen icke synes vara av behovet påkallad. Såsom av riksdagens motivering framgår, har riksdagen haft sin uppmärksamhet fästad företrädesvis på de fall, då en stadsfullmäktig på grund av riksdagsmannauppsdrag eller annat offentligt uppdrag för en längre tid är förhindrad deltaga i stadsfullmäktiges arbeten. Detta skäl kan emellertid, även om anledning till reformen eljest skulle anses föreligga, ej äga samma giltighet för Stockholm som för andra städer i riket, i det att i Stockholm en stadsfullmäktig har tillfälle att jämte utövandet av riksdagsmannauppsdrag och i allmänhet jämväl av annat offentligt uppdrag även handhava sitt uppdrag såsom stadsfullmäktig. Vidare kan framhållas, att med det stora antal ledamöter i Stockholms stadsfullmäktige, som för närvarande är föreskrivet, även vid förfall för en eller annan ledamot, de olika meningsgrupperna så väl som erforderlig erfarenhet i föreliggande frågor torde kunna vara väl representerade.

Utskottet har ej heller kunnat undgå att finna, att en del olägenheter skulle kunna bliva en följd av förslagens antagande. Det synes sålunda kunna befaras, att detsamma är ägnat att tillspetsa de politiska motsatserna inom kommunalrepresentationen, vilket enligt utskottets förmenande skulle vara menligt för ärendenas behandling ur saklig synpunkt. Vidare torde ej den risken vara utesluten, att ansvars känslan hos de ordinarie ledamöterna komme att minskas, så att de anså sig kunna mera, än eljes skulle vara fallet, avhålla sig från beivrande av

sammanträdena, kanske till och med endast av det skäl, att de önskade giva suppleanterna tillfälle att sätta sig in i ärendenas gång. Även ur rent praktisk synpunkt torde svårigheter komma att göra sig gällande, och vill utskottet i sådant hänseende — förutsatt att, såsom riksdagen förordar, en suppleant skall inträda för ett sammanträde — framhålla den omständigheten, att det ofta är omöjligt för en stadsfullmäktig att förr än i sista stund avgöra, huruvida han kan närvara vid ett sammanträde eller icke.

Med anledning av vad sålunda anförts och då inom Stockholms kommunalförvaltning någon olägenhet hitintills icke kunnat påvisas på grund därav, att suppleant ej inträder för förhindrad ledamot, anser utskottet, att stadsfullmäktige böra avstyrka ändring i huvudstadens kommunalförordning i det av riksdagen angivna syftet.

Så mycket mindre kan det för övrigt synas utskottet föreligga skäl för stadsfullmäktige att för närvarande biträda vad Stockholm vidkommer förslaget om ifrågavarande tillägg till bestämmelserna om val av stadsfullmäktige, som på fullmäktiges uppdrag fråga om omarbetande av den särskilda kommunalförordningen för Stockholm är under utredning och förslag i sådant avseende kan väntas föreligga inom den närmaste tiden.

För den händelse emellertid förevarande reform skulle mot utskottets önskan bli genomförd även vad Stockholm beträffar, vill utskottet hava uttalat några önskemål rörande sättet för dess genomförande i vad angår huvudstaden.

Utskottet vill därvid först anmärka, att då varje annan tid, för vilken suppleant skulle inkallas, än sammanträdet måste bliva godtyckligt vald, utskottet liksom även riksdagen är av den mening, att sammanträdet är den lämpligste tidsenheten.

Rörande därefter sättet för utseendet av suppleanter synes lämpligen böra förfaras så, att vid sammanräkningen av rösterna efter själva valförrättningen blir fastslaget jämväl i vilken ordning suppleanter, vid förfall för ordinarie ledamot, skola inträda för de olika meningsgrupperna inom stadsfullmäktige.

Slutligen vill utskottet erinra därom, att då till den 1 april 1915 komma att utses femtio nya stadsfullmäktige med suppleanter för dessa och först till den 1 april 1917 nyval av samtliga fullmäktige med suppleanter för dem kan hava ägt rum, övergångsbestämmelser, anpassade till nämnda förhållande, äro av nöden.»

Stadsfullmäktige i Stockholm anföra i sitt utlåtande, att, ehuru väl vissa erinringar kunde göras emot lagförslaget att införa suppleanter för stadsfullmäktige, suppleantinstitutionen likväl torde särskilt ur synpunkten därav, att det i många fall är angeläget att stadsfullmäktigerepresentationen vid ärendenas avgörande bleve så fulltalig som möjligt, vara att förorda, såvida suppleantinstitutionen kunde på ett praktiskt och lämpligt sätt anordnas, därvid givetvis de för Stockholms stad gällande särskilda kommunala förhållandena borde beaktas.

Av övriga inkomna utlåtanden inhämtas huvudsakligen följande:

Stockholms län: Länsstyrelsen finner den tanken riktig, att vid val av stadsfullmäktige suppleanter borde utses. Endast det syntes därvid vara att erinra, att det icke torde vara lämpligt, att suppleant skulle inträda vid varje än så kortvarigt hinder för en stadsfullmäktig. Utan tivel vore det tillräckligt, att suppleant inkallades vid de tillfällen, då det kunde skäligen antagas, att hindret skulle räcka över mer än ett sammanträde. Skyldigheten att emottaga anmälan

om förfall och att inkalla suppleant borde åläggas magistrat eller motsvarande stadsstyrelse, under det att prövningen av giltigheten av det anmälda förfallet borde förbehållas stadsfullmäktige själva. — Stadsfullmäktige i Öregrund, Sigtuna, Södertälje och Vaxholm tillstyrka den av riksdagen avgivna framställningen, och förklara stadsfullmäktige i Norrtälje sig icke hava något att erinra mot detsamma.

Uppsala län: Länsstyrelsen åberopade det av stadsfullmäktige i Uppsala avgivna yttrande, med tillägg, att suppleant borde tjänstgöra endast när ordinarie ledamot på grund av anmält och av stadsfullmäktige godkänt förfall avhölle sig från sammankomst och att alltså, när förfall beträffande nästa stadsfullmäktigsammanträde hos ordföranden anmälles, denne borde inkalla suppleant att då tjänstgöra allenast för den händelse det anmälda förfallet komme att av stadsfullmäktige godkännas. — Stadsfullmäktige i Uppsala anföra, att de, utan att uttala sig om detaljerna i riksdagens skrivelse i ämnet, ville förklara, att fullmäktige icke hade något att invända mot en lagstiftning i skrivelsens syfte. Stadsfullmäktige i Enköping anse, att det i ett mindre stadssamhälle kunde vara svårt att finna ett lika stort antal personer som stadsfullmäktige, vilka kunde vara lämpliga till suppleanter, och finna ändamålsenligare att ett mindre antal suppleanter utsåges, exempelvis en femtedel av de ordinaries antal, eller att åtminstone antalet suppleanter icke måtte sättas högre än till hälften av de ordinarie ledamöternas.

Södermalds län: Länsstyrelsen anser reformen i fråga om större städer, som ej deltog i landsting och därför jämväl utövade en politisk funktion, fullt befogad men ej beträffande andra städer i samma grad behöflig, ehuru dock möjligen önskvärd. Därest den föreslagna lagändringen komme till stånd beträffande mindre städer, som tillhörde landsting och sålunda hade att avgöra endast kommunala frågor, syntes konsekvensen fordra, att motsvarande lagändring skedde även i fråga om kommunal- och municipalfullmäktige, vid vilkas utväljande det proportionella valsättet hädanefter skulle tillämpas. Sammanräkningen av sådana val hade emellertid ålagts länsstyrelserna. Då antalet sådana val redan nu torde i åtskilliga län vara ganska högt och förmodligen inom alla län komme att alltmera ökas, kunde det med skäl befaras, att det synnerligen dryga och tidskrävande arbete, som därigenom pålagts länsstyrelserna och deras tjänstemän, skulle, särskilt med hänsyn till att alla sammanräkningarna måste ske inom en tid av inalles en och en halv månad, menligt inverka på länsstyrelsernas övriga göromål särskilt å landskanslien, där en mängd ärenden av brådskande art förekomme. Tidsutdräkten bleve förvisso avsevärd, om Kungl. Maj:ts befallningshavande vid alla dessa valtillfällen jämväl skulle samtidigt verkställa sammanräkningar för utseende av suppleanter för kommunal- eller municipalfullmäktige. — Stadsfullmäktige i Nyköping hemställa, att suppleanter måtte utses för varje meningsgrupp till hälften av antalet ordinarie ledamöter, eller, om sistberörda antal utgör ojämnt tal, till hälften av detta tal, ökat med ett. Stadsfullmäktige i Eskilstuna hava avgivit en liknande hemställan. Stadsfullmäktige i Strängnäs, Torshälla och Trosa hava intet att erinra mot framställningen.

Östergötlands län: Länsstyrelsen anför, att då det ville synas, som om ärendenas grundliga prövning skulle komma att lida därigenom, att personer, som inkallades till suppleanter för ett visst sammanträde, ofta måste sakna tillräcklig sakkunskap för att ingående kunna bedöma därvid förekommande viktiga, för dem helt och hållet främmande frågor, samt därtill komme att, därest supplean-

terna skulle väljas ur samma meningsgrupp som frånvarande stadsfullmäktige, stadsfullmäktiginstitutionen skulle få en partipolitisk färg, länsstyrelsen ansåge sig böra avstyrka den ifrågasatta lagändringen. — Stadsfullmäktige i Linköping, Norrköping, Söderköping och Skänninge avstyrka jämväl den gjorda framställningen. Till stöd för sitt avstyrkande framhålla stadsfullmäktige i Norrköping, att det ju visserligen i åtskilliga fall kunde för ett parti synas viktigt att vara fulltaligt representerat. De frågor, vilka ägde karaktären av parti frågor, hade dock inom den kommunala förvaltningen dittills varit och torde även på grund av beskaffenheten av det stora flertalet kommunala ärenden allt framgent böra befinna sig i försvinnande minoritet gentemot de frågor, vilka, oberoende av partilinjier, kunde finna sitt avgörande efter varje fullmäktigs eget självständiga beprövande. Suppleantskapet skulle otvivelaktigt medföra minskat intresse från de olika ledamöternas sida och det kunde hända, att den kunskap och erfarenhet inom det kommunala området, som medlemmar under en följd av år lyckats förvärva, komme att till men för det kommunala arbetet undandragas stadsfullmäktige. Stadsfullmäktige i Motala och Vadstena tillstyrka den gjorda framställningen.

Jönköpings län: Länsstyrelsen tillstyrker den gjorda framställningen under framhållande, att inkallande till tjänstgöring såsom suppleant borde avse helt sammanträde samt att, om en grupp utsåge blott en ledamot, en suppleant borde väljas för gruppen, och att då flera ledamöter utsåges av en grupp, endast hälften så många suppleanter som ledamöter borde väljas för gruppen. — Stadsfullmäktige i Huskvarna och Eksjö tillstyrka jämväl riksdagens framställning.

Kronobergs län: Länsstyrelsen anser övervägande skäl tala för bestämmelser därom, att suppleant skulle inträda ej blott vid långvarigare förfall utan även vid tillfälligt och att suppleants inkallande skulle -- med undantag allenast för det fall, att ledamot vore jävig deltaga i beslut rörande visst ärende -- gälla för minst ett sammanträde. Vidare syntes böra bestämmas, att suppleanterna skulle utses icke för varje särskild ledamot utan för varje grupp. Det vore lämpligare, att suppleanterna finge inom sin meningsgrupp inkallas i den ordning de blivit utsedda. Därigenom skulle den fördel vinnas, att i regel samma suppleanter komme att närvara vid stadsfullmäktiges sammanträden och därigenom bleve mera förtrogna med det kommunala arbetet. Inträffat förfall borde anmälas till ordföranden, vilken det skulle åligga att inom vederbörande meningsgrupp inkalla den suppleant, som enligt fastställd ordning borde tillstädeskomma, varefter stadsfullmäktige skulle pröva, huruvida anmält förfall finge anses lagligen grundat. För förfallolöst uteblivande av suppleant borde föreskrivas samma ansvarspåföljd, som gäller i avseende å ledamot. — Stadsfullmäktige i Växjö tillstyrka framställningen men anse det vara för ärendenas kontinuerliga behandling ganska angeläget, att vid sammanträde ett visst procentuellt flertal av de närvarande utgjordes av ordinarie ledamöter.

Kalmar län: Länsstyrelsen anser förslaget vara principiellt riktigt. — Stadsfullmäktige i Oskarshamn, Vimmerby och Borgholm hava intet att erinra mot den föreslagna reformen. Stadsfullmäktige i Västervik tillstyrka densamma dock endast så tillvida, att några suppleanter för varje grupp, ej en för varje ledamot, borde utses att inträda i den tur de vore valda. Däremot avstyrka stadsfullmäktige i Kalmar reformen såsom obehövligen.

Gottlands län: Länsstyrelsen tillstyrker förslaget samt anför, att styrelsen delade riksdagens uppfattning, att den minsta tidsenhet, för vilken suppleant borde

inkallas, lämpligen borde bestämmas till ett helt sammanträde ävensom att inkallad suppleant alltid borde företräda samma meningsgrupp, som den ordinarie ledamot, han skulle ersätta. — Stadsfullmäktige i Visby anföra, att stadsfullmäktige väl vore medvetna om att vid de allt mera skärpta intressesatserna förskjutningar i partiernas ställning vid avgörande av mer eller mindre viktiga frågor och särskilt i utgången av vissa val kunde orsakas av partiledamots längre eller kortare frånvaro från stadsfullmäktiges förhandlingar. Stadsfullmäktige måste likväl ställa sig tveksamma, då det gällde att bedöma, huruvida dessa övervägande politiska synpunkter vore av den vikt, att de motiverade införandet av suppleantinstitutionen. De delvis obestridbara fördelar, som genom denna skulle, på sätt riksdagen angivit, komma att ernås, motsvarades i alla händelser enligt stadsfullmäktiges mening av ganska väsentliga olägenheter. Ansvarskinslan hos de ordinarie ledamöterna, som nu dreve dem att icke utan tvingande skäl utebliva från sammanträdena, kunde tänkas slappas i mån av lättheten och medvetandet att hava en ersättare till hands. Den av riksdagen angivna fördelen att genom suppleanternas tidvisa deltagande i förhandlingarna det i händelse av någon ledamots avgång funnes att tillgå personer, som redan förvärvat erfarenhet i det kommunala arbetet, motvägdes av risken för att en tillfälligtvis inkallad suppleant vid avgivandet av sitt votum i en viktig fråga endast hade en otillfredställande kunskap om ärendet eller om formerna för dess behandling att stödja sig på och därför kunde med sin röst bidra till förrycka resultatet. Ej heller torde det vara uteslutet, att en sålunda inkallad suppleant med tanke på blivande val toge tillfället i akt att i föreliggande frågor taga fullmäktiges uppmärksamhet och tid i anspråk i en utsträckning, som ej vore önskelig. För den händelse bestämmelser rörande suppleanter för stadsfullmäktige verkligen borde komma till stånd, ansåge stadsfullmäktige, att ett antal suppleanter, motsvarande hälften av de ordinarie ledamöternas, finge anses vara fullt tillräckligt. I fråga om suppleanternas inkallande syntes förhållandet vid landstingsmannaval med på förhand bestämd ersättare för ordinarie ledamot icke böra efterliknas, utan borde det stadgas, att vid förfall för en ledamot inginge den suppleant inom hans partigrupp, som vid valet fått högsta rösttalet, vid behov den efter rösttal andre i ordningen o. s. v.

Blekinge län: Länsstyrelsen anför, att enligt länsstyrelsens mening suppleantinstitutionen i regel icke kunde anses erforderlig eller ens önskvärd för komplettering av stadsfullmäktige vid någon ordinarie ledamots tillfälliga förfall, men att å andra sidan måste medgivas det riktiga uti, att en ledamots plats på grund av dennes sjukdom, sjökommendering, andra offentliga uppdrag eller eljes icke under någon längre tid finge stå tom. Blev en suppleant inkallad för längre tids tjänstgöring, kunde också förutsättas, att hans intresse att följa med frågorna hölles vid liv. Av detta skäl och då, såsom i riksdagens skrivelse framhölls, stadsfullmäktige icke borde stå risken att förlora en intresserad och dugande kraft därigenom, att en ledamot på grund av längre tids förfall ansåge sig böra helt avgå, torde det bliva förenat med avsevärd fördel, om möjlighet bereddes att vid långvarigare förfall för ordinarie ledamot inkalla suppleant. Vidare vore det av vikt, att stadsfullmäktige i de städer, som hade att utse ledamöter i riksdagens första kammare, vid valtillfället vore fulltaliga. Suppleant borde inkallas av stadsfullmäktiges ordförande, sedan denne underrättats om ledamots förfall. Ledamöter och suppleanter till antal, motsvarande hälften av ledamöternas, borde utses genom samma val och borde ordinarie ledamot företrädas allenast av suppleant, tillhörande samma meningsgrupp. — Stadsfullmäktige i Karlshamn och Ronneby hava intet

att erinra mot riksdagens framställning. Stadsfullmäktige i Karlskrona tillstyrka densamma, dock med den inskränkningen, att suppleanter borde inkallas först då antagas kunde, att förfall för ordinarie medlem skulle vara mer än en månad. Stadsfullmäktige i Sölvesborg uttala sig mot den föreslagna reformen.

Kristianstads län: Länsstyrelsen anser, att som stadsfullmäktige numera utsåges med tillämpning av den proportionella valmetoden, för dem på samma sätt borde utses suppleanter att inträda i tjänstgöring icke allenast vid avgång utan även vid tillfälligt förfall, varför länsstyrelsen tillstyrkte lagändring i det syfte, riksdagen begärt. — Stadsfullmäktige i Kristianstad, Simrishamn och Ängelholm tillstyrka den föreslagna reformen, stadsfullmäktige i Ängelholm dock under förklaring, att något större behov av densamma icke gjort sig gällande.

Malmöhus län: Länsstyrelsen framhåller, att de kommunala angelägenheterna egentligen vore av beskaffenhet att böra behandlas och avgöras utan hänsyn till de mot varandra eljest stridande intressen, som komme till synes i de skilda politiska åskådningarna. Ur denna synpunkt vore ej behöfligt, att suppleant vid tillfälligt förfall för stadsfullmäktig funnes. Emellertid finge man räkna med, huru det kommunala livet faktiskt gestaltat sig under senare tider. Det kunde ej förnekas, att de politiska synpunkterna i ej ringa grad utövade inflytande på de kommunala angelägenheternas avgörande. Lagstiftningen hade givit ett visst erkännande däråt genom införandet av proportionella val till stadsfullmäktige samt av dylika val vid utseendet av ledamöter i drättselkammaren och i särskild beredning. Med hänsyn därtill tillstyrkte länsstyrelsen, att vid val av stadsfullmäktige skulle utses suppleanter att inträda jämväl vid inträffande förfall. Anmälan om förfall borde avse visst sammanträde och ske hos stadsfullmäktiges ordförande. Suppleanterna borde tjäna hela gruppen och ej fördelas å de olika ledamöterna. Bestämmelsen om ny sammanräkning för utseende av ledamot i avgångens ställe borde bibehållas. — Stadsfullmäktige i Malmö tillstyrka den gjorda framställningen, men anse sig böra framhålla lämpligheten av att vid val av stadsfullmäktige lämpligt antal suppleanter utsåges inom varje meningsgrupp och för samma tidsperiod. Den ordning åter, i vilken suppleanterna skulle inkallas, borde bestämmas av deras röstsiffror, så att vid förfall inom viss grupp den suppleant, som inom gruppen valts med högsta röstsiffran, inkallades i första hand, den med närmast högsta röstsiffran i andra hand o. s. v. Därest särskild suppleantordning infördes för varje särskild stadsfullmäktig, skulle näppeligen den med reformen åsyftade fördelen, att vid stadsfullmäktigs avgång personer skulle finnas att tillgå, som redan förvärvat erfarenhet i det kommunala arbetet. Stadsfullmäktige i Landskrona, Ystad och Trelleborg tillstyrka även den av riksdagen gjorda framställningen, stadsfullmäktige i Trelleborg, under uttalande av den förmodan att de olägenheter, som kunde tänkas uppstå därigenom, att en tillfälligtvis inkallad suppleant deltog i avgörandet av frågor, i vilkas förberedande behandling han icke tagit del, bleve av Kungl. Maj:t behörigen beaktade under frågans utredning, exempelvis genom föreskrift därom, att suppleanterna inom varje grupp skulle inkallas i viss nummerordning. Stadsfullmäktige i Eslöv anföra, att stadsfullmäktige erfarit olägenheter av gällande system därigenom, att frånvaron av en del medlemmar dels förryckt besluten dels till och med medfört svårigheter att få fullmäktige beslutsmässiga. Ytterligare skäl för den föreslagna reformen hade tillkommit därigenom, att stadsfullmäktiges val av drättselkammare och för beredning tillsatta styrelser numera kunde ske proportionellt. Därav följde, att fullmäktige vid dylika val borde vara fulltaliga,

för att varje meningsgrupp skulle bliva rättvist representerad. Den föreslagna reformen tillstyrktes därför. Stadsfullmäktige i Hälsingborg anse, att val av suppleanter för stadsfullmäktige endast torde behöva förekomma i sådana städer, där stadsfullmäktige hava att utse ledamöter till riksdagens första kammar, och att dessa suppleanter endast vid sådana politiska val torde böra inkallas. Stadsfullmäktige i Lund anse, att erfarenheten visade, att partigrupperingen inom stadsfullmäktige icke hade den stora, av riksdagen förutsatta betydelse. Ytterst sällan, om ens någonsin, vore nämligen vid olika omröstningar under ett sammanträde röstsiffrorna desamma, varav framginge, att rösterna icke avgäves partivis. För övrigt plögade de vid ett sammanträde frånvarande vara så fördelade å samtliga meningsgrupper, att någon egentlig förskjutning grupperna emellan i följd av ledamöternas bortovaro icke kunde sägas inträffa utom möjligen i något enstaka undantagsfall. Man torde därför kunna betvivla riktigheten av riksdagens uppfattning, att genom suppleantväsendets införande mindre spelrum skulle lämnas åt slumpen. Förhållandet bleve säkerligen det alldeles motsatta, större spelrum åt slumpen och mindre kontinuitet åt arbetet. Suppleantinstitutionen vore ägnad att försvaga ansvarskänslan hos de ordinarie ledamöterna. Finge stadsfullmäktiges ledamöter suppleanter, som kunde tjänstgöra i deras ställe, komme de otvivelaktigt att oftare utebliva från sammanträdena. Det bleve på sådant sätt en ständig växling i stadsfullmäktiges personer, och man erhöle en stadsfullmäktiginstitution, som i viss mån vore jämförlig med de oberäkneliga kyrkostämmorna. Det kunde komma därhän, att stadsfullmäktige i följd av någon övrrumpling uppreva å annat sammanträde kort förut fattat beslut. En tillfällig suppleant skulle i regeln vara ofullständigt införsatt i de frågor i vilkas behandling han händelsevis skulle deltaga. Vidare hade riksdagen uttalat, att de brister, som enligt riksdagens åsikt vidlådde det nuvarande systemet, med särskild skärpa framträdde, då en stadsfullmäktig till följd av riksdagsarbete eller annat offentligt uppdrag för längre tid vore förhindrad att deltaga i stadsfullmäktiges sammanträden. Visserligen kunde för inkallande av suppleant vid långvarigare förfall för ordinarie ledamot andragas starkare skäl än för inkallande av suppleant vid blott tillfälligt förfall. Men å andra sidan såge man, hurusom många av de stadsfullmäktigledamöter, som innehade mera stadigvarande offentligt uppdrag, dock vore i tillfälle att allt emellanåt bevista stadsfullmäktigsammanträde även under den tid, sagda uppdrag varade. Och med hänsyn till den erfarenhet i offentliga angelägenheters handhavande, som dessa personer i allmänhet besuttede, torde det vara till större gagn för kommunerna, om de vid sidan av sitt stadigvarande uppdrag å annat håll finge ägna det arbete åt stadsfullmäktiguppdraget, som de kunde, än om de genom inkallande av en vanligtvis mindre erfaren suppleant skulle, så länge deras stadigvarande uppdrag varade, helt uteslutas från stadsfullmäktiguppdragets fullgörande. Vore en stadsfullmäktig för en längre tid förhindrad att ens i någon mån ägna sig åt stadsfullmäktiguppdraget, syntes det riktigaste vara, att han frånträdde stadsfullmäktiguppdraget, vilket i allmänhet också torde ske. Återstode således endast de fall, då en stadsfullmäktig trots långvarigare förhinder att bevista några stadsfullmäktigsammanträden icke avginge. Men dessa fall vore så sällsynta, att de icke ansåges motivera införandet av ett nytt institut, så omfattande som av riksdagen ifrågasatts. Det torde finnas föga grund att uti ifrågavarande avseende jämföra stadsfullmäktiginstitutionen med landstingsinstitutionen. Landsting sammanträde i regel endast en gång om året, och om landstingsman vore förhindrad inställa sig vid ett landsting, skulle

hans plats stå tom under hela tinget, därest icke suppleant inkallades. Stadsfullmäktige åter hölle flera sammanträden under årets lopp, och det kunde därför icke hava någon större betydelse, om enskilda stadsfullmäktigledamöter vore förhindrade att bevista ett eller annat av dessa sammanträden. Endast i undantagsfall torde det möta överstigliga hinder för en stadsfullmäktig att närvara vid ett viktigt sammanträde.

Hallands län: Länstyrelsen anser visserligen vissa skäl tala för den föreslagna reformen men att å andra sidan densamma komme att medföra olägenheter, då hos de personer, vilka endast tillfälligt inkallades i stadsfullmäktige, knappast torde kunna påräknas vare sig det intresse för eller den användbarhet i det kommunala arbetet som hos stadsfullmäktiges ordinarie ledamöter. Suppleanter borde kunna inkallas till tjänstgöring dels för längre angiven tid dels för visst sammanträde. Föreskrifterna rörande val av suppleanter torde böra bringas i görligaste måtto i överensstämmelse med bestämmelserna rörande val av landstingsmannasuppleanter, då ett motsatt förhållande skulle vara ägnat att hos valmännen framkalla osäkerhet vid användningen av det proportionella valsättet. Suppleanternas antal torde kunna bestämmas till hälften eller en tredjedel av antalet ordinarie ledamöter inom en grupp. — Stadsfullmäktige i Laholm, Falkenberg, Varberg och Kungsbacka tillstyrka den av riksdagen gjorda framställningen, stadsfullmäktige i Laholm och Falkenberg, under framhållande, att suppleanter borde utses icke för var och en ordinarie ledamot utan för varje meningsgrupp till visst antal, varemot stadsfullmäktige i Varberg anse, att det borde väljas lika många suppleanter som ledamöter. Stadsfullmäktige i Halmstad hemställa med hänsyn till de olägenheter, som den föreslagna reformen skulle medföra, att riksdagens skrivelse icke måtte föranleda åtgärd. Stadsfullmäktige framhålla, att om flera ordinarie ledamöter vore frånvarande från ett sammanträde, komme att såsom ledamöter inträda ett flertal personer, som vore i större eller mindre grad främmande såväl för den sakliga innebörden av de frågor, som vid sammanträdet skulle förekomma, som för den formella behandlingen av desamma, vilket skulle kunna i avsevärd grad förrycka ärendenas riktiga behandling. Skulle en lagstiftning i föreslagen riktning komma till stånd, vore det fullt tillräckligt, att suppleanternas antal bleve hälften av de ordinaries inom en grupp.

Göteborgs och Bohus län: Länsstyrelsen framhåller, att behovet av att de olika meningsgrupperna inom stadsfullmäktige vore fulltaligt representerade, huvudsakligen gällde beträffande val av ledamöter av första kammaren. Övriga frågor, som prövades av stadsfullmäktige, vore i de allra flesta fall av uteslutande kommunal art utan någon som helst politisk innebörd. Att under sådana förhållanden genom lagstiftningsåtgärder söka rent av pressa in dylika frågor under politiska synpunkter, vore allt annat än lyckligt. En framträdande olägenhet av nu gällande bestämmelser för riksdagsmannaval ansåges på många håll just vara en synbar strävan att uppdelat alla beslutande församlingar efter partipolitiska synpunkter, och ett led i denna strävan torde den nu ifrågasatta ändringen få anses vara. Sannt vore visserligen, att stadsfullmäktige redan nu vore indelade i politiska partier, men att driva detta system till sin spets, så att ingen kommunal fråga skulle få avgöras utan att partipolitiken skulle få tillfälle att göra sig gällande, komme att verka förryckande på hela det kommunala arbetet. En konsekvent tillämpning av detta system skulle väl då för övrigt medföra, att man inkallade suppleanter även i riksdagen vid ordinarie ledamöters frånvaro. Då det väckta förslaget ginge i en riktning, som ingalunda borde främjas utan

snarare motarbetas, saknade länsstyrelsen skäl att förorda detsamma. — Stadsfullmäktige i Göteborg har såsom eget yttrande åberopat ett av drätselkammaren avgivet avstyrkande utlåtande, däri framhålles bland annat, att det syntes som om den föreslagna reformen skulle kunna föranleda därtill, att en ledamot, som önskade undandraga sig att deltaga i ett ärendes avgörande, bleve i tillfälle att lättare och med mindre risk för klander sätta denna sin önskan i verket. Stadsfullmäktige i Strömstad, Uddevalla, Marstrand, Kungälv och Lysekil däremot tillstyrka den föreslagna reformen, stadsfullmäktige i Strömstad och Uddevalla under uttalande, bland annat, att suppleanter borde väljas till samma antal som ordinarie ledamöter.

Älvsborgs län: Länsstyrelsen anför, att det kunde befaras, att för ordinarie ledamöter tillgången till suppleanter kunde innebära en frestelse att på grund av förfall, som de under andra förhållanden skulle söka undvika, undandraga sig att deltaga i fullmäktiges arbete. Ett sådant försvagande hos stadsfullmäktige av känslan av ansvar för stadens angelägenheter skulle medföra menliga följder för det kommunala väsendet. Under alla förhållanden ansåge länsstyrelsen, att suppleant borde inkallas annat än vid upprepat förfall för ordinarie ledamot, eller då denne för längre tid anmält förfall. — Stadsfullmäktige i Vänersborg, Alingsås och Åmål tillstyrka den av riksdagen gjorda framställningen. Stadsfullmäktige i Borås däremot finna icke anordningen med stadsfullmäktigesuppleanter behöflig eller önskvärd. Stadsfullmäktige i Ulricehamn anse, att olägenheterna av bristen på suppleanter vore mindre än de olägenheter, suppleantinstitutionen skulle medföra, samt framhålla, att för varje fall bestämmelserna om suppleanter borde bliva sådana, att samma person bleve den regelmässiga ställföreträdaren för samtliga de ordinarie ledamöter, som valts med samma partibeteckning, varigenom suppleantens inträde kunde antagas bliva jämförelsevis mindre störande för stadsfullmäktiges arbete.

Skaraborgs län: Länsstyrelsen tillstyrker den gjorda framställningen, under framhållande därav, att suppleanter borde utses på så sätt att, sedan bestämt antal stadsfullmäktige blivit utsedda, förrättningen efter samma grunder, som gällde för valet av ledamöter, fortsattes för utseende av suppleanter till ett antal, motsvarande hälften av de ordinarie ledamöternas, samt att suppleanterna borde inkallas i den ordning de blivit valda. — Stadsfullmäktige i Mariestad, Hjo, Tidaholm, Falköping och Skara tillstyrka den föreslagna reformen, stadsfullmäktige i Skara under anförande att suppleanter borde utses för varje meningsgrupp att inkallas i den ordning, de enligt erhållna röstetal blivit valda. Stadsfullmäktige i Sköfde däremot avstyrka förslaget om suppleants inkallande hos annan stadsfullmäktig korporation än sådan, där val till riksdagens första kammare kunde ifrågakomma, och vid annat tillfälle än då dylikt val ägde rum.

Värmlands län: Länsstyrelsen anser, att suppleanter för stadsfullmäktige borde utses för varje partigrupp till halva antalet av de för partigruppen utsedda ordinarie ledamöter samt ordningen emellan suppleanterna bestämmas efter liknande grunder, som föreskrefves i fråga om utseende av suppleanter för landstingsmän. Anmälan om förfall borde göras hos stadsfullmäktiges ordförande, som hade att inkalla vederbörande suppleant. Prövning av giltigheten av det anmälda förfallet torde böra förbehållas stadsfullmäktige själva. — Stadsfullmäktige i Karlstad, Kristinehamn och Arvika tillstyrka bifall till riksdagens framställning.

Örebro län: Länsstyrelsen framhåller, att med hänsyn till stadsfullmäktiginstitutionens allt djupare ingripande betydelse för städernas utveckling det måste vara av vikt, att denna stadens representation hölles uppe vid dess normala numerär, för att dess beslut må kunna utgöra ett verkligt uttryck av kommunens vilja. Då detta syfte borde vinnas genom den föreslagna reformen samt därigenom jämväl ernås den fördelen, att vid stadsfullmäktiges avgång funnes att tillgå personer med redan förvärvat erfarenhet i det kommunala arbetet, förordades riksdagens hemställan. — Stadsfullmäktige i Örebro anse, att det vore lämpligt, om suppleanter funnes att tillgå, särskilt under de ofta nog långa tider, då stadsfullmäktig på grund av riksdagsmannaskap, sjukdom och dylika orsaker vore urståndsatt att utöva sin befattning såsom stadsfullmäktig, varemot praktiska olägenheter helt visst skulle uppkomma, därest suppleant skulle inträda jämväl vid tillfälligt förfall för ordinarie ledamot. Stadsfullmäktige i Nora och Linde tillstyrka den av riksdagen gjorda framställningen, stadsfullmäktige i Linde under anförande, att, därest en suppleant skulle utses för var stadsfullmäktig, det i mindre städer skulle möta stora svårigheter att få tillräckligt antal lämpliga suppleanter och att dessutom, därest olika suppleanter inträdde för de olika ledamöterna, kontinuiteten i arbetet inom fullmäktige skulle äventyras, varför stadsfullmäktige ansåge, att suppleanter borde utses för var grupp till ett antal, motsvarande hälften av antalet ordinarie ledamöter, samt inträda i den ordning, de erhållit röster.

Västmanlands län: Länsstyrelsen tillstyrker bifall till riksdagens framställning, under uttalande, att det syntes länsstyrelsen lämpligt, att för varje meningsgrupp valdes lika många suppleanter, som ordinarie ledamöter. — Stadsfullmäktige i Västerås, Arboga, Köping och Sala tillstyrka jämväl riksdagens framställning.

Kopparbergs län: Länsstyrelsen uttalar sin anslutning till riksdagens ifrågavarande hemställan. — Stadsfullmäktige i Falun, Hedemora och Säter tillstyrka jämväl nämnda hemställan, stadsfullmäktige i Säter under anförande, att vid val av stadsfullmäktige borde utses suppleanter i samma omfattning och efter samma grunder som vid val av suppleanter i landsting.

Gävleborgs län: Länsstyrelsen tillstyrker bifall till riksdagens framställning i ämnet. — Stadsfullmäktige i Gävle, Söderhamn och Hudiksvall uttala sin anslutning till de principer, som uttalades i riksdagens skrivelse i ämnet.

Västernorrlands län: Länsstyrelsen anför, att den föreslagna reformen icke syntes, såvitt länet anginge, vara behövlig, men då densamma torde vara principiellt berättigad, saknade länsstyrelsen anledning att avstyrka riksdagens hemställan — Stadsfullmäktige i Härnösand och Sundsvall avstyrka däremot suppleantinstitutionens införande, stadsfullmäktige i Sundsvall under uttalande, att någon olägenhet av hittills gällande bestämmelser ej erfarits, att valproceduren skulle i hög grad försvåras, särskilt om suppleanter skulle utses till mindre antal än antalet fullmäktige och proportionellt till olika partiets styrka, samt att val av suppleanter vore ägnat att skärpa partibildningen inom fullmäktige, vilket skulle hava ett menligt inflytande på de kommunala frågornas behandling.

Jämtlands län: Länsstyrelsen anför, att densamma visserligen hölle före, att de av motionären antydda olägenheterna ej vore av beskaffenhet att nödvändiggöra en ändring i gällande föreskrifter, men då ju i vissa fall olägenheter kunde uppstå därigenom, att en ledamot under längre tid vore förhindrad att bevista stadfullmäktiges sammanträden, ansåge sig länsstyrelsen icke böra avstyrka en

lagändring i föreslaget syfte. — Stadsfullmäktige i Östersund hava intet att erinra mot de allmänna principer rörande en lagändring angående utseende av suppleanter för stadsfullmäktige, som i riksdagens skrivelse uttalats.

Västerbottens län: Länsstyrelsen anser, att i valet mellan att en frånvarandes plats stode tom eller att den frånvarande företräddes av en låt vara ganska oerfaren suppleant, det senare syntes vara att föredraga och tillstyrkte därför länsstyrelsen sådana ändringar i förordningen om kommunalstyrelse i stad, att vid val av stadsfullmäktige jämväl skulle för varje meningsgrupp utses lika många suppleanter som ordinarie ledamöter. — Stadsfullmäktige i Umeå och Skellefteå tillstyrka jämväl riksdagens ifrågavarande framställning, under uttalande, att för varje meningsgrupp borde utses samma antal suppleanter som antalet ordinarie ledamöter.

Norrbottens län: Länsstyrelsen tillstyrker ändrade bestämmelser i det syfte, riksdagens ifrågavarande skrivelse angäve. — Stadsfullmäktige i Luleå, Piteå och Haparanda hava icke något att erinra mot riksdagens framställning, stadsfullmäktige i Haparanda under anförande, att stadsfullmäktige upprepade gånger erfarit olägenheter av bristen på suppleanter.

När i samband med 1907 års politiska rösträttsreform proportionell valmetod vid val av stadsfullmäktige infördes, skedde detta närmast på grund av den funktion stadsfullmäktige i de större städerna utöva såsom elektorerna vid val av ledamöter i riksdagens första kammare, men såsom motiv anfördes också hänsynen till de skilda intressen och strävanden, som eljest göra sig gällande inom stadsrepresentationerna. Sålunda framhölls, att även i ganska små stadssamhällen stadsfullmäktigvalet ej sällan företedde en skarp strid mellan kandidater, som kunde sägas representera verkliga motsättningar i det offentliga livet, samt att de faktiska förhållanden, som i allmänhet gjorde tillämpning av proportionellt valsätt önskelig, alltså i regel förefunnes i fråga om stadsfullmäktigval. Då år 1913 frågan om införande av proportionellt valsätt vid val av kommunalfullmäktige föredrogs inför Kungl. Maj:t, framhölls också av mig, att ej endast inom det politiska utan även inom det kommunala livet förekomme meningsbrytningar, som medförde gruppbildningar bland de röstägande, och att de kommunala meningsgrupperna hade samma rätt att inom de kommunala representationerna erhålla ett efter deras styrka avpassat inflytande som de politiska partierna vid de politiska valen. Det förslag till införande av proportionellt valsätt vid valen till nämnda rent kommunala representation, som förelades 1913 års riksdag, vann också riksdagens tillslutning. Betydelsen av gruppbildningen inom de kommunala representationerna kom likaledes till erkännande genom införande år 1913 av den proportionella valmetoden vid vissa val inom dessa representationer.

Departements
chefens
yttrande.

Nu kan det emellertid, såsom av riksdagen i dess ovannämnda skrivelse framhållits, ofta inträffa, att någon eller några stadsfullmäktige hörande till en viss meningsgrupp bliva av förfall hindrade att närvara vid ett eller flera sammanträden och alltså att deltaga i avgörandet av de frågor, som då förekomma. Denna grupp kan i så fall enligt nu gällande bestämmelser icke utöva det inflytande på de föreliggande frågornas avgörande, vartill gruppen eljest på grund av dess styrka är berättigad. Särskilt framträda olägenheterna härav vid de val av ledamöter i första kammaren, som vissa stadsfullmäktigkorporationer hava att förrätta. Obestridligt är, att nu anmärkta förhållande står i mindre god överensstämmelse med den till grund för vår nuvarande valmetod liggande proportionella principen. Det är i främsta rummet denna brist i det nuvarande kommunala valsystemet, som riksdagen velat avhjälpa genom införande av suppleantskap till stadsfullmäktige. Lika med riksdagen finner jag också, att principiellt sett en dylik konsekvent utveckling av det proportionella valsystemet måste anses önskelig.

I riksdagens skrivelse har även fästs uppmärksamheten på den fördel, som genom införande av suppleantskap till stadsfullmäktige skulle kunna vinnas därutinnan, att åtskilliga personer utom de ordinarie fullmäktige vunne erfarenhet i det kommunala arbetet och att alltså personer med dylik erfarenhet funnes att tillgå, då en fullmäktig avginge. I vad mån införandet av suppleantskap till stadsfullmäktige skulle kunna medföra nytta i detta hänseende beror till stor del av vilken närmare utformning bestämmelserna i ämnet komme att erhålla. Givet är att, om dessa regler kunde anordnas så, att man i varje stad erhöle en kår av personer, som under utövande av suppleantskap förvärvat en icke allt för ytlig erfarenhet i kommunalarbetet och kunde träda in allt efter som de ordinarie fullmäktige avginge, man vunne en fördel, som måste skattas ganska högt.

De över riksdagens skrivelse hörda myndigheterna hava, såsom av förut lämnade redogörelse framgår, uttalat mycket skiftande meningar angående den ifrågasatta reformen. Åtskilliga hava ställt sig fullständigt avvisande, andra hava förklarat sig tveksamma om, huruvida de fördelar, som stå att vinna, överväga olägenheterna, medan åter andra till fullo anslutit sig till förslaget.

De myndigheter, som ställt sig principiellt avvisande mot införande av suppleanter för stadsfullmäktige, hava i allmänhet såsom grund härför åberopat, att de kommunala frågorna endast undantagsvis vore av beskaffenhet att verka partiskiljande och att inom det kommunala livet gruppbildning efter politiska linjer vore något, som borde motarbetas och ej, såsom ett god-

tagande av förslaget innebure, befrämjas. Häremot må framhållas, att lagstiftningen ju redan genom införande av den proportionella metoden vid valen till de kommunala representationerna och vid vissa val inom dessa erkänt den faktiska förefintligheten av gruppbildningar inom det kommunala livet, man må nu anse detta förhållande lyckligt eller ej. Införandet av suppleantskap är som nämnts egentligen endast en konsekvens av grundprincipen, och reformens verkan att skärpa de politiska motsatserna torde näppeligen bliva betydande.

Det har vidare mot förslaget anmärkts, att det kunde befaras, att, därest de ordinarie ledamöterna hade att påräkna, att vid deras uteblivande från sammanträde suppleanter inträdde i stället, deras ansvarskänsla slappades och deras intresse för ärendenas behöriga skötsel bleve minskat. Denna anmärkning sammanhänger med frågan, i vilka fall suppleant bör äga inträda i fullmäktigs ställe. Lika med riksdagen finner jag uppenbart, att endast då fullmäktig kan åberopa förfall suppleant bör i hans ställe inkallas. Detta synes ytterligare böra markeras genom stadgande att, om fullmäktig är förhindrad att bevista fullmäktigsammanträde, han skall hos fullmäktiges ordförande göra skriftlig anmälan om förfallet. Liksom enligt nu gällande regler bör fullmäktig vara underkastad ansvar, därest förfallet icke av fullmäktige godkännes. Det kan även ifrågasättas, huruvida det icke borde för skärpande av ansvarskänslan hos fullmäktige stadgas, att endast därest förfallet av fullmäktige godkändes, suppleanter skulle få inträda i den frånvarandes ställe. En sådan bestämmelse skulle emellertid innebära, att påföljden av en ledamots obehöriga frånvaro komme att drabba icke honom själv, utan den meningsgrupp, han tillhör, samt öva inverkan på de beslut, som bleve fattade; och synes fördenskull en dylik fordran icke lämpligen böra uppställas. I vad mån för övrigt omförmälda farhågor kunna anses befogade, är naturligen svårt att på förhand bedöma. Man måste emellertid gå ut från att personer, vilka av sina valmän hedrats med förtroendet att vara stadsfullmäktige, i allmänhet äro så genomträngda av känslan av dem åvilande förpliktelser, att de icke i avsevärd omfattning komma att obehörigen undandraga sig utövändet av sitt uppdrag.

Större avseende förtjänar däremot vad å åtskilliga håll anmärkts därom, att i stället för kunniga och erfarna ordinarie ledamöter kunde komma att inträda suppleanter, som saknade tillräcklig sakkännedom för att kunna ingående bedöma de måhända viktiga och för dem helt främmande frågor, som föreläge till avgörande. Det kan ej förnekas, att, såsom framhållits, i många fall kanske vore för en frågas

lyckliga lösning bättre, att den uteblivne ordinarie ledamotens plats stode tom, än att den bleve besatt med en oerfaren och med frågans föregående behandling obekant suppleant. Denna anmärkning skulle få särskild vikt, därest reglerna angående suppleanter för stadsfullmäktige erhöles en avfattning, motsvarande de för landstingsmanssuppleanter gällande, och alltså för varje stadsfullmäktig komme att utses en särskild suppleant. I så fall torde varje suppleant komma att i genomsnitt inkallas endast några få gånger under varje valperiod. Det kan då antagas, att han i regel icke vare sig erhåller något större intresse för de inom stadsfullmäktige föreliggande frågorna eller vinner någon nämnvärd erfarenhet inom det kommunala arbetet. På samma gång en dylik anordning av suppleantväsendet inom stadsfullmäktige alltså komme att särskilt drabbas av nu nämnda anmärkning, skulle anordningen medföra, att den fördel, som man tänkt sig vinna genom införande av suppleantskap i det avseende, att man erhöles en kår personer, som på grund av förvärvad erfarenhet vore lämpliga att träda in i avgående ledamöters ställe, bleve illusorisk. Om man däremot ordnar suppleantväsendet på sätt, som nedan skall angivas, torde nu berörda anmärkning icke kunna tillerkännas större vikt.

Vad angår övriga mot den ifrågasatta reformen gjorda erinringar finner jag dem än mindre än de här av mig berörda anmärkningarna vara av den betydelse, att de böra stå hindrande i vägen för reformen. Det återstår att tillse, huruvida sådana svårigheter möta att finna ett lämpligt och för ändamålet avpassat valsätt, att man på den grund måste avstå från reformens genomförande.

I riksdagens förenämnda skrivelse har anmärkts, att det syntes mindre välbetänkt att söka förebilden till de blivande reglerna om utseende av stadsfullmäktigsuppleanter i då gällande lagstadganden om val av suppleanter för landstingsmän. De synpunkter, varifrån riksdagen, såsom av dess skrivelse framgår, utgick vid detta uttalande, kunna väl ej åberopas mot en motsvarande tillämpning av de regler, som efter lagändringarna år 1913 gälla beträffande utseende av suppleanter för landstingsmän. Genom dessa lagändringar infördes nämligen dels stadgande, att vid utseende av suppleant för landstingsman endast det namn, som vid varje sammanräkning står främst å valsedeln, med frånräkning av de redan valdes, skall komma i betraktande (rangordningsprincipen), dels ock sådana bestämmelser angående inkallande av suppleant, att för ordinarie landstingsman, som får förfall, må inkallas endast suppleant, vilken valts från samma grupp som den förre. Om än alltså ur nu ifrågavarande synpunkter ej möta några betänkligheter emot ett

upptagande av det i fråga om landstingsmanssuppleanter använda systemet, talar häremot desto starkare den förut framhållna omständigheten att, då enligt detta system, vid förfall för olika fullmäktige, även om de tillhöra samma meningsgrupp, olika suppleanter skulle inträda, varje suppleant måhända endast finge tjänstgöra några få gånger under valperioden och därför i regel saknade tillräcklig kännedom om de föreliggande ärendena. Att en dylik anordning av suppleantinstitutionen i fråga om landstingsval ej drabbas av samma anmärkning, beror naturligen därpå, att, då suppleant för landstingsman inkallas, inträder han i tjänstgöring för helt landsting, vid vilket ju de till avgörande föreliggande frågorna fullständigt behandlas.

Även ur annan synpunkt torde det vara mindre välbetänkt att i fråga om suppleantinstitutionen i stadsfullmäktige bringa till användning nu berörda system. Enligt detta skall den till suppleant för viss landstingsman valde också inträda som efterträdare till denne, i fall han under valperioden avgår från sin befattning — en regel, från vilken man icke lämpligen torde kunna avvika. Särskilt i städer, som ej äro indelade i valkretsar, inträffar ofta, att en grupp erhåller ett stort antal platser, ibland flera än tio. Har nu ett parti, som erhållit t. ex. tio platser, röstat i det närmaste enhälligt med samma lista, vilket torde vara det vanligaste, så får den i tionde rummet valde till suppleant den, vilkens namn står på tjugonde platsen på listan, och skulle denne ordinarie ledamot avgå strax efter valet, inträder hans suppleant såsom efterträdare för hela den återstående tiden. Då man måste utgå från att namnen på listorna uppsättas i den ordning, i vilken valmännen önska få vederbörande kandidater valda, kan således lätt inträffa, att den, vars namn uppsatts på sista suppleantplatsen och medtagits måhända endast för att fylla ut listan, kommer att först av alla inträda såsom efterträdare i stadsfullmäktige. Klart är, att detta förhållande innebär en försämring, jämfört med vad nu gäller om efterträdare till stadsfullmäktig, nämligen att den, vars namn står fränst efter de förut till ordinarie ledamöter valdes på de flesta av de röstsedlar, som upptaga den avgångnes namn, utses till efterträdare.

Vill man söka undgå de missförhållanden, vartill ett tillämpande av nyssnämnda metod å valen av suppleanter för stadsfullmäktige alltså skulle leda, kan man tänka sig två utvägar; den ena är, att med bibehållande av principen att för varje ordinarie ledamot utses viss eller vissa suppleanter att inträda i hans ställe (personliga suppleanter) giva reglerna i övrigt angående suppleantvalet sådan avfattning, att man i möjligaste mån avlägsnar berörda missförhållanden; den andra utvägen

är att, på sätt i vissa av de insända yttrandena föreslagits, låta för varje meningsgrupp utses ett antal suppleanter, som äga att i den ordning de blivit valda inträda, då någon, oavsett vilken, av de för samma grupp valda ordinarie ledamöterna får förfall (gruppsuppleanter).

Vad det förstnämnda alternativet angår, synes man kunna i avsevärd mån vinna det resultat man vill ernå genom att bestämma, att vid en var sammanräkning för utseende av suppleant skall tagas i betraktande varje namn, som icke förut erhållit plats såsom ordinarie, således även namn, som vid tidigare sammanräkning tilldelats plats som suppleant för annan stadsfullmäktig. Har ett parti röstat med listan A B C D E F, av vilka A, B och C väljas till ordinarie representanter, så skulle enligt metoden för lanstingsmannaval D bliva suppleant för A, E suppleant för B och F suppleant för C, under det att enligt den nu ifrågasatta metoden D skulle bliva suppleant såväl för A som för B och C. Enligt den för utseende av efterträdare till stadsfullmäktig nu gällande metoden skulle D likaledes hava blivit efterträdare, vare sig A, B eller C avgått såsom ordinarie ledamot. Den ifrågasatta metoden komme alltså i detta avseende att verka lika med den nuvarande.

Då i det praktiskt sett vanligaste fallet, nämligen att inom ett parti endast en lista av betydenhet förekommer, samma person skulle äga att inträda som suppleant, oavsett vilken av partiets ordinarie representanter som finge förfall, torde kunna förväntas, att denne allt som oftast bleve inkallad och alltså snart nog förvärvade önskelig erfarenhet och kännedom om de hos stadsfullmäktige förekommande ärendena. Vad nu sagts gäller däremot icke för det fall, att partiet i större grad varit splittrat. Hava t. ex. valmännen inom ett parti, som erhållit 3 platser, tämligen lika delat sig mellan listorna ¹⁾ AB ²⁾ CD och ³⁾ EF samt i följd härav A, C och E i nu nämnd ordning utsetts till ordinarie representanter, bliva enligt sist angivna metod B suppleant för A, D suppleant för C och F suppleant för E. I dylikt fall blir resultatet detsamma som enligt metoden för landstingsmannaval.

Vad emellertid mot nu omhandlade metod i all synnerhet kan anmärkas är, att i det såsom nämnts vanligaste fallet, att blott en lista förekommer inom en grupp, endast en suppleant komme att utses för ett måhända stort antal ordinarie representanter. Det är tydligt, att man med denna metod i de flesta fall icke erhåller tillräckligt antal suppleanter att fylla eventuella luckor bland de ordinarie. Man kan alltså icke gärna stanna vid en dylik anordning av suppleantinstitutionen.

För avhjälpande av berörda olägenhet skulle man kunna tänka sig stadga väljande av *flera* suppleanter för varje stadsfullmäktig, exempelvis

hälften så många som det antal ordinarie representanter vederbörande grupp erhållit. Skulle en grupp hava röstat med listan A B C D E F G H I samt fått de sex först på listan upptagna valda till ordinarie, bleve enligt denna tanke G, H och I suppleanter i nu nämnd ordning för en var av de ordinarie representanterna. Det antal suppleanter man kunde beräkna få inom en grupp, som vunnit 6 platser, bleve i fall av fullständig sammanhållning inom gruppen 3 samt vid största möjliga splittring 18. Att antalet suppleanter sålunda blevo beroende av i vilken omfattning vederbörande grupp splittrat sig vid valet, gör, att metoden komme att verka synnerligen osäkert och bliva besvärlig vid begagnandet. För övrigt kan anmärkas, att även ett antal suppleanter, motsvarande hälften av de till ordinarie valdes antal, ofta nog och särskilt i förut berörda fall av stark sammanhållning inom vederbörande grupp skulle visa sig otillräckligt. Att med användande av samma metod öka antalet suppleanter, t. ex. till lika antal med de ordinaries inom vederbörande grupp, skulle, för det fall att någon större splittring ägt rum inom gruppen, medföra utseende av ett orimligt stort antal suppleanter och göra metoden vid användningen synnerligen otymplig.

De olägenheter, som enligt vad nu framhållits skulle bliva en följd av antagandet av ett system med personliga suppleanter, torde däremot kunna väsentligen undvikas, om man väljer den andra av de två förut angivna utvägarna, d. v. s. inför gemensamma suppleanter för de ledamöter, som tillhöra samma meningssgrupp (gruppsuppleanter). En sådan anordning skulle innebära att, sedan val av fullmäktige ägt rum, man för varje grupp utsåge ett antal suppleanter, motsvarande t. ex. hälften av det antal ordinarie representanter gruppen erhållit. Vid förfall för fullmäktig inom viss grupp skulle av de för gruppen utsedda suppleanter inträda i första hand den, som först erhållit plats såsom suppleant, i andra hand den, som efter honom erhållit plats som suppleant o. s. v. Vid förfall för en ledamot inom viss grupp skulle alltså, vilken ledamot det än vore, alltid samma suppleant i första hand inkallas. Härigenom skulle man tydligen vinna, att de suppleanter, som erhållit de första platserna, skulle komma att relativt ofta inträda i tjänstgöring och sålunda beredas tillfälle att förvärva en intimare kännedom om föreliggande ärenden och förfarenhet i kommunala frågor.

I full utsträckning kan syftet med denna anordning icke vinnas, om ej hela stadsfullmäktigkorporationen utses av samma valmanskår. Detta syfte motverkas alltså dels genom bestämmelserna om de större städernas indelning i valkretsar och dels genom nu gällande regler om

stadsfullmäktigkorporationernas successiva förnyelse. Antager man, att vid varje val förekomma 3 partigrupper, erhåller man alltså i stad, som utgör endast en valkrets, 6 serier suppleanter, i stad med t. ex. 3 valkretsar 18 serier suppleanter och i Stockholm 30 dylika serier. I städer med ett flertal valkretsar skulle således jämväl med denna anordning de med systemet personliga suppleanter förbundna olägenheter i icke ringa mån göra sig gällande. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat för riksdagen framlägga förslag, innefattande å ena sidan borttagande ur förordningen om kommunalstyrelse i stad av regeln om successiv förnyelse av stadsfullmäktigkorporationerna och å andra sidan utsträckning av bestämmelserna om städers indelning i valkretsar. Ett bifall till detta förslag inverkar alltså i viss grad på lösningen av förevarande fråga.

En anordning av förevarande art förefinnes ju redan i fråga om suppleanter till ledamöter i riksdagens utskott samt till ledamöter i utskott och nämnder inom landsting och stadsfullmäktige. Att använda de för dessa fall föreskrivna formerna, som äro anpassade för val inom slutna församlingar, även för utväljande av suppleanter för stadsfullmäktige torde icke kunna gå för sig. Särskilt kan det väl ej sättas i fråga att, i överensstämmelse med vad för berörda val gäller, anordna en från själva huvudvalet skild valförrättning för utseende av suppleanter.

I och för sig möter givetvis intet hinder att för sådant ändamål begagna sig av de vid huvudvalet avgivna valsedlarna. Det har också i ett av de inkomna yttrandena föreslagits, att sedan för varje grupp utsetts de ordinarie ledamöterna, sammanräkning av gruppens röstsedlar skulle fortsättas efter samma grunder som för val av ordinarie ledamöter, till dess det gruppen tillkommande antal suppleanter blivit utsedda. Mot detta förslag kan anmärkas, att de mindre sammanslutningarna inom en grupp, vilka ej förmått skaffa sin kandidat plats såsom ordinarie ledamot, skulle beredas tillfälle att få honom vald till suppleant, en omständighet, som särskilt får betydelse för det fall, att en dylik mindre sammanslutning i själva verket vore ett särskilt parti, som använt sig av det större partiets beteckning. Om t. ex. inom en partigrupp förekommit listorna AB med 210 röster, AC med 200 röster och D med 110 röster, av vilka listor den sistnämnda avgivits av valmän, som egentligen tillhörde ett annat parti än de öriga under samma partibeteckning röstande, skulle enligt berörda förslag, om A valdes till ordinarie, D bliva suppleant samt, för det fall att A under valperioden avginge, ensam komma att representera »partiet», ett tydligen föga tillfredsställande resultat.

Däremot kommer man till en i detta avseende bättre lösning av frågan, om man ordnar suppleantvalen så, att sedan uträkning av valet av ordinarie ledamöter ägt rum, nya sammanräkningar företagas för val av suppleanter till stadgat antal för varje grupp, därvid valseدلarna vid suppleantvalets början beräknas äga sitt ursprungliga röstvärde och de till ordinarie ledamöter valdas namn betraktas såsom obefintliga samt i övrigt förfares såsom vid utseende av ordinarie ledamöter. Den, som härvid först erhåller plats såsom suppleant, blir gruppens förste suppleant och inträder vid förfall för ledamot inom gruppen i första hand till tjänstgöring, den, som därefter erhåller plats såsom suppleant, blir gruppens andre suppleant och inträder i andra hand. I sistnämnda exempel skulle enligt denna metod B bliva utsedd till suppleant, vilket resultat ju torde vara det riktiga.

Denna metod medför, därest inom en grupp särskilda fraktioner finnas, ett gynnande av den fraktion, vars kandidat först erhållit plats som suppleant, således i regel den största fraktionen. Finnas inom en grupp två fraktioner, av vilka vardera erhållit en kandidat vald till ordinarie ledamot, skulle, därest den av den mindre fraktionen valde ledamoten bleve hindrad att utöva befattningen, den suppleant, som utsetts av den större fraktionen, inträda i hans ställe och gruppen alltså, så länge hindret varar, representeras av två personer, valda båda av den större fraktionen. Här bör anmärkas att, då den, som utsetts till förste suppleant, givetvis också måste äga i första hand inträda såsom efterträdare, därest någon ordinarie ledamot under valperioden avgår (en annan anordning torde av flera skäl icke kunna sättas i fråga), en grupp kan i fall av angivna slag komma att under större delen av valperioden representeras av personer, bägge tillhörande den ena fraktionen. Om den större fraktionen delat sig i fråga om suppleantnamnet, skulle den mindre fraktionen kunna få sin suppleantkandidat till förste suppleant; och skulle i så fall, om den av den större fraktionen valde ordinarie ledamoten avginge, partiet därefter komma att representeras av två den mindre fraktionens män. Dessa resultat äro ofrånkomliga, därest man vill använda sig av systemet med gruppssuppleanter. Betydelsen härav blir visserligen ej så stor för de fall att uppdelningen i fraktionen hänför sig till mindre betydande meningsskiftningar inom gruppen. Därest åter, såsom ofta i praktiken är fallet, två i verkligheten skilda partier röstat under samma partibeteckning (ingått kartell), måste olägenheterna tilläggas större vikt. Den ordinarie ledamot, vilken vid avgång eller förfall skulle i sitt ställe få en suppleant från det förbundna partiet, komme säkerligen mången gång att bliva försatt i en obehaglig situation, pressad å ena sidan av

hänsyn till sitt parti och å den andra av de skäl, som göra hans avgång eller tillfälliga bortovaro önskelig för honom. Att dessa förhållanden, sedan metoden någon tid varit i användning, kunna komma att kännas och även verka som ett visst hinder mot kartellbildning i valrörelsen, torde man äga fog antaga.

Enligt den ifrågasatta metoden skulle, såsom redan nämnts, vid sammanräkningarna för utseende av suppleanter förfaras på enahanda sätt som vid huvudvalet. Således skulle kunna hända att, sedan vid huvudvalet först rangordningsregeln och därefter reduktionsregeln kommit till tillämpning, vid suppleantvalet återigen såväl rangordningsregeln som reduktionsregeln måste användas. Metoden måste alltså anses synnerligen svårhanterlig. Då sammanräkningarna för utseende av suppleanter i allmänhet skulle komma att avse namn ett stycke ned på valsedlarna, och i fråga om dessa oftast råder mera splittring än beträffande de högre upp stående, torde man kunna utgå från, att dessa sammanräkningar för valförrättarna bliva förhållandevis mera tidsödande än uträkningarna av själva ledamotsvalet. Graden av de besvärligheter, som suppleantvalet kan komma att medföra, beror givetvis till stor del av vilket antal suppleanter som anses böra för varje grupp utses. I avseende härpå erinrar jag om vad jag redan nämnt beträffande ifrågasatt antal personliga suppleanter, nämligen att ett antal suppleanter, motsvarande hälften av antalet ordinarie suppleanter i gruppen, säkerligen skulle i många fall visa sig otillräckligt. Då med den avfattning reglerna i ämnet avsetts skola erhålla icke kan anses överensstämman att meddela särskilda bestämmelser om reservsammanräkningar för utseende av efterträdare eller suppleanter, synes det mig behöfligt att sätta antalet suppleanter till enahanda som antalet ordinarie ledamöter.

Mot den nu angivna metoden för val av stadsfullmäktigsuppleanter torde vidare kunna anmärkas att, då det väl ej kan ifrågasättas att i detta sammanhang ändra stadgandena angående val av landstingsmanssuppleanter, man skulle erhålla olika regler i fråga om dessa två slag av val. Att detta förhållande komme att medföra olägenheter såväl för valmännen i de städer, som deltaga i val till landsting, som för magistraterna, vilka hava att förrätta båda slagen av val, samt i tillämpningen ej sällan vålla misstag, kan man taga för säkert.

I det föregående har jag, då det talats om grupp, därmed avsett grupp, som gått till val under samma partibeteckning (partigrupp). Enligt gällande valsystem är det emellertid vid val av stadsfullmäktige (däremot ej vid val av ledamöter eller suppleanter i riksdagens utskott eller vid proportionella val inom landsting och stadsfullmäktige) tillåtet

att använda valsedlar utan åsatt partibeteckning. Dessa valsedlar föras vid valuträkningen tillsammans till en grupp, den s. k. fria gruppen. Då dylika valsedlar sammanföras allenast av valtekniska skäl och alltså icke därför att de valmän, som avgivit dem, bilda en särskild meningsgrupp (den fria gruppen kan ju bestå av valsedlar, avgivna av valmän med de mest skiftande åsikter), skulle det vara principiellt orimligt att även för den fria gruppen föreskriva gemensamma suppleanter. För denna grupp torde det alltså vara nödigt att använda systemet med personliga suppleanter. Att sålunda i lagtexten upptaga olika regler för val av suppleanter, allt efter som fråga är om partigrupp eller om fri grupp, är givetvis icke tilltalande. Någon praktisk betydelse torde dock denna skiljaktighet icke erhålla. Den fria gruppen har nämligen vid stadsfullmäktigvalen visat sig spela en mycket underordnad roll. Sålunda avgåvos vid stadsfullmäktigvalen år 1914 sammanlagt endast 20 valsedlar utan partibeteckning av 118,354 avgivna, och torde i de flesta fall underlåtenheten att åsätta partibeteckning hava berott på misstag. Att upphäva bestämmelserna om den fria gruppen, vilken åtgärd ju vid sådant förhållande låge nära tillhands, anser jag mig dock ej böra föreslå, då uppenbarligen i detta hänseende bör råda överensstämmelse med reglerna för andra proportionella val inom icke slutna församlingar, såsom riksdagsmannaval och landstingsmannaval, samt det väl icke nu kan komma i fråga att vidtaga ändringar i sistberörda regler. Att medgiva endast partigrupp rätt att utse suppleanter skulle väl låta sig göra, men man skulle då nödgas bibehålla särskilda regler för efterträdarval.

Av det anförda framgår, att med den avfattning i speciella hänseenden, som bestämmelserna angående stadsfullmäktigval i författningarna erhållit, det icke torde låta sig göra att anordna en suppleantinstitution av fullt tillfredsställande beskaffenhet. Det kan då ifrågasättas, huruvida icke man borde, med frångående av tanken på införande av en suppleantinstitution i nu avsedd omfattning, nöja sig med att införa suppleantskap endast för de fall, där behovet kan anses vara i särskild grad framträdande, nämligen vid de tillfällen, då val av ledamöter i riksdagens första kammare inom vissa stadsfullmäktigkorporationer förrättas. Då i dessa fall stadsfullmäktige fungera såsom politiska elektroer, är det givetvis önskligt, att vid valtillfällena inga luckor i de olika grupperna finnas. I fråga om val av suppleanter med så begränsad tjänstgöringsskyldighet torde man kunna använda sig av metoden för val av landstingsmanssuppleanter. Med hänsyn till arten av den eventuella tjänstgöring dessa suppleanter skulle få möter ej mot användande av berörda metod i detta fall samma betänkligheter som förut anförts

mot dess användande beträffande val av verkliga stadsfullmäktigsuppleanter.

Då jag emellertid, lika med riksdagen, anser det vara i hög grad önskligt, att suppleanter finnas tillgängliga att inträda i tjänstgöring särskilt vid längre tids förfall för stadsfullmäktig och då för ernående av största möjliga nytta av suppleantinstitutionen denna torde böra anordnas enligt den av mig sist angivna metoden med gruppssuppleanter, har jag ansett de betänkligheter, som på sätt anmärkts kunna göras gällande mot densamma och vilkas vikt icke kan underkännas, dock ej böra utgöra avgörande hinder mot genomförande av den ifrågasatt reformen i den av mig nu angivna riktning.

Ehuru de skäl, som tala för ett införande av suppleantinstitutionen i stadsfullmäktige, icke alla eller i lika hög grad gälla såvitt fråga är om suppleantskap inom kommunalfullmäktige, synes dock med hänsyn till den överensstämmelse, som nu råder mellan reglerna om valen till båda dessa slag av korporationer, konsekvensen böra medföra meddelande av bestämmelser även om suppleanter för kommunalfullmäktige. Samma bestämmelser som i fråga om kommunalfullmäktige böra naturligen gälla jämväl beträffande municipalfullmäktige.

Vad angår frågan om det antal suppleanter, som skall utses, så har jag redan förut nämnt, att detta antal, så vitt rörer partigrupp, bör sättas lika högt som det antal ordinarie, som valts för gruppen. För varje representant, vald inom den fria gruppen, torde böra utses två suppleanter.

Avgår stadsfullmäktig under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, bör anmälan därom ske hos magistraten, som inkallar till ordinarie stadsfullmäktig vederbörande suppleant. Inträffar däremot för fullmäktig tillfälligt förhinder, som medför, att han ej kan inställa sig vid fullmäktigsammanträde, bör han ofördröjligen därom göra skriftlig anmälan hos stadsfullmäktiges ordförande, som låter inkalla vederbörande suppleant till tjänstgöring för den tid hindret varar. Att, såsom i vissa inkomna yttranden ifrågasatts, för suppleants inkallande fordra förfall för viss längre tid torde icke vara lämpligt, då därigenom reformens räckvidd skulle alltför mycket inskränkas.

För att emellertid inkallande av suppleant för stadsfullmäktig skall kunna medhinnas, läser en förlängning av tiden för kallelse till fullmäktigsammanträde vara nödig. Ett fastställande av kallelsetiden till den i 20 § av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm för kungörelse i tidning stadgade kortaste tid, tre dagar, anser jag för nämnda syftes vinnande tillfyllestgörande.

Avgår kommunal- eller municipalfullmäktig under den bestämda tjänstgöringstiden, bör anmälan ske hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet, som inkallar till ordinarie fullmäktig vederbörande suppleant. I övrigt torde om inkallande av suppleant för kommunal- eller municipalfullmäktige böra gälla enahanda regler som beträffande inkallandet av stadsfullmäktigsuppleanter.

Till tjänstgöring kallad suppleant, vilken utan anmält och godkänt förfall utebliver, bör vara underkastad samma påföljd, som under dylikt förhållande drabbar ordinarie ledamot.

I överensstämmelse med det anförda har jag låtit inom civildepartementet utarbeta förslag till lag om ändrad lydelse av § 28, § 29 mom. 4, §§ 30—32 och § 36 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, till lag om ändrad lydelse av § 23, § 24 mom. 1, §§ 27 och 28, § 29 mom. 1, §§ 30, 31, 35 och 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 samt till lag om ändrad lydelse av § 6 mom. 2, § 10 mom. 1, §§ 11—14, § 15 mom. 1, §§ 16, 17, 20 och 22 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Såsom i det föregående erinrats har Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat genom proposition förelägga riksdagen förslag till lagar av den innebörd, att de särskilda fullmäktigkorporationerna, utom i Stockholm, skola komma att väljas, icke såsom nu i två omgångar, utan på en gång. Avfattningen av de i nu förevarande ärende upprättade förslagen är byggd på att en dylik ändring av nuvarande regler kommer till stånd. Då enligt nyssnämnda förslag samtliga dessa fullmäktigkorporationer skola i sin helhet nyväljas i år, kunna valen av suppleanter i sin helhet ske samtidigt därmed och de nya bestämmelserna om suppleanter träda i full tillämpning redan från och med den 1 januari 1919.

Vad däremot angår Stockholm skulle de äldre reglerna om successiv förnyelse av stadsfullmäktigkåren bibehållas. Därav blir en följd, att vid de stadsfullmäktigval i Stockholm, som år 1919 skola hållas, suppleanter komma att enligt förevarande förslag utses endast för den hälft av stadsfullmäktige, som då väljes. Att föreskriva nytt val vid detta tillfälle av samtliga ordinarie fullmäktige, således även den hälft, som eljest icke skulle då ställas under val, för att suppleanter för alla ledamöterna skola finnas att tillgå, lärer ej böra ifrågasättas. Ur flera synpunkter torde ej heller vara riktigt att då anställa särskilt val av suppleanter för de kvarstående ledamöterna. För att icke olikhet må råda mellan fullmäktige inbördes, så att vid förfall för vissa ordinarie ledamöter suppleanter skola inkallas, under det att vid förfall för andra ledamöter platsen får stå tom, har synts lämpligast införa övergångsbestämmelse

av innebörd att reglerna om inkallande till tjänstgöring av suppleant och vad därmed står i samband skall gälla först från och med den 1 april 1921. Den nya regeln om inkallande av efterträdare till avgången stadsfullmäktig skall dock gälla, så vitt fråga är om stadsfullmäktig, som utsetts vid val i mars 1919.

Föredraganden uppläste härefter de upprättade förslagen samt hemställde, att desamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Denna hemställan, i vilken statsrådets övriga ledamöter instämde, täcktes Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.